

TUNUS

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Tarhan SEZGİN**
Ankara - April, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİşTİRME ETÜD MERKEZİ

TUNUS

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	TUNUS CUMHURİYETİ
Başkenti	Tunus
Büyük Kentler	Tunus (Başkent), Sfax, Sousse, Bizerte, Nabeul, Kairouan, Gabes, Jendouba, Beja
Yönetim Biçimi	Sosyal-demokrat sistem
Resmi Dili	Arapça
Nüfus	10 327,8 milyon
Yüzölçümü	162.155 km ²
Dini	%98 Müslüman - %2 Yahudi, Hıristiyan ve diğer
Para Birimi	Tunus Dinarı(TND)

Temel Ekonomik Göstergeler

	2007	2008	2009	2010a	2011a	2012a
Nüfus (milyon)	10,1	10,2	10,3	10,4	10,5	10,6
GSYİH (milyar \$) (Satın Alma Gücü Paritesi)	77,4	82,7	86,1	89,5	93,2	98,5
Reel GSYİH Büyüme (%)	6,3	4,6	3,1	3,4	2,6	3,3
Kişi başına milli gelir (\$) (Satın Alma Gücü Paritesi)	7.684	8.136	8.385	8.629	8.896	9.311
Tüketici Fiyatları Enflasyonu (ort, %)	3,4	4,9	3,5	4,4	4,6	4,2
İhracat (milyar \$)	15,1*	19,3*	14,4*	16,7	16,5	18,1
İthalat (milyar \$)	19,0*	24,6*	19,0*	20,3	20,7	22,6
Döviz kuru (ortalama, TND:ABD \$)	1,28	1,23	1,35	1,43	1,39	1,36

(*) ITC – Trademap

(a): EIU tahmini

Kaynak: EIU Country Forecast Report Ocak 2011

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

ABEDA, AfDB, AFESD, AMF, AMU, AU, BSEC (observer), FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, LAS, MIGA, MONUC, NAM, OPEC (suspended), OAS (observer), OIC, OIF, OPCW, OSCE (partner), UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNOCI, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Tunus, 162.155 km² yüzölçümüyle Kuzey Afrika'da yer alan bir ülkedir. Doğusu ve kuzeyinde Akdeniz,

güneydoğusunda Libya, batı ve güney batısında Cezayir bulunmaktadır.

Kuzey bölgelerde ve kıyı boyu Akdeniz iklimi, iç kesimlerde ve güney bölgelerde yarı kurak çöl iklimi hakimdir. 1300 km'lik kıyı şeridinde sahip olan Tunus'un kuzeyi ve güneyi arasında yer şekilleri açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Kuzey ve batı bölgeleri arasında dağlık bir yapı göze çarparken, orta bölgelerde stepler, güneyde ise büyük çöller yer almaktadır.

Ülkede sıcaklık 11,4 (Aralık) ve 29,3 (Temmuz) arasında değişir. Kış boyunca sağanak yağış devam eder. Orta bölgelerde zeytin ağaçları, güneyde ise hurma ağaçları bulunmaktadır.

En önemli akarsuları, Oued Medjerda et Oued Méliane olup, güneyde yer alan Tozeur ülkenin en önemli gölüdür.

Siyasi ve İdari Yapı

Anayasal hükümlere göre, Tunus bağımsız ve egemen bir devlet olup, devletin dini İslam, dili Arapça, yönetim şekli Cumhuriyettir. Anayasada "laiklik" ifadesine yer verilmemekle birlikte, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı tutulmasına büyük özen gösterilmekte, keza Anayasal hükümlerle siyasi partilerin temel ilkelerinin, amaçlarının, faaliyetlerinin ve programlarının din, dil, ırk, cinsiyet ve bölge unsurlarına dayandırılması yasaklanmaktadır. Ülke başkanlık sistemi ile yönetilmektedir.

Yasama (Siyasi partiler, Seçim Sistemi, Parlamento)

Yasama erki 189 üyeden oluşan "Temsilciler Meclisi" (Chambre des Députés) ile 126 üyeden oluşan Danışmanlar Meclisi (Chambre des Conseillers) tarafından yürütülmektedir. Seçme yaşı 20, seçilme yaşı 23'tür. "Temsilciler Meclisi'ne Milletvekilleri 5 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından seçilmektedir. 126 sandalyeden oluşan Danışmanlar Meclisi üyelerinin ise 42'si bölgeleri, geri kalan 42 üyeden 14'ü Merkez Sendikası tarafından temsil edilen toplumun ücretli kesimini, 14'ü işverenleri ve kalan 14'ü çiftçileri olmak üzere meslek gruplarını temsil etmekte; kalan 42 üye doğrudan Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenmektedir.

Yasa önerme yetkisi eşzamanlı olarak Meclis ve Cumhurbaşkanına ait olup, Meclis, yasaları oylama, uluslararası antlaşmaları onaylama, Hükümete yazılı ve sözlü soru yöneltme, Hükümeti güvenoyuna tabi tutma yetkilerini haizdir.

- Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri

Son Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimleri 24 Ekim 2004 tarihinde yapılmıştır. Zine El Abidine Ben Ali, oyların % 94,48'ini alarak dördüncü kez 5 yıllık bir dönem için Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Meclis'te 13 sandalyesi bulunan Ana Muhalefet Partisi konumundaki Demokratik Sosyalist Hareket (MDS) ve 7 sandalyesi bulunan Demokratik Birlik Partisi (UDU) seçimlerde Cumhurbaşkanı Ben Ali'yi destekleyeceklerini açıklayarak partilerinden aday göstermemişlerdir.

Aynı tarihte yapılan milletvekili seçimlerinde, Cumhurbaşkanı Ben Ali'nin başkanı olduğu ve 1987'den beri iktidarda bulunan Anayasal Demokratik İttifak Partisi (RCD) oyların %87,59'unu alarak Parlamentodaki 189 sandalyeden 152'sine sahip olmuştur.

-Yerel Seçimler

Tunus'ta 8 Mayıs 2005 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimler sonucunda iktidardaki Anayasal Demokratik İttifak Partisi (RCD) oyların %80'ini alarak, toplam 4.366 belediye meclisi üyeliğinin 4.098'ini kazanmıştır.

- Belediye meclisi üyeliklerinde 2000 yılında %20 olan kadınların temsil oranı %26'ya yükselmiştir.

- Seçimlere genel katılım oranı ise %82,75 olarak gerçekleşmiştir.

Yürütme (Bakanlar Kurulu, Başlıca Yöneticilerin Kısa Özgeçmişi)

Tunus Anayasasına göre, yürütme erki Cumhurbaşkanı tarafından Hükümetin desteği ile kullanılmaktadır. Cumhurbaşkanı Milletvekili seçimlerinde olduğu gibi 5 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Devletin genel politikasını belirlemek, Başbakanı ve Başbakanın tavsiyesi üzerine Hükümet üyelerini atamak Cumhurbaşkanının yetkisindedir. Bakanlar Kurulu Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanmaktadır. Aynı şekilde, üst düzey mülki ve askeri yetkililer Hükümetin tavsiyesi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

Tunus'un bağımsızlığını kazandığı 1956'dan 1987 yılına kadar Cumhurbaşkanlığı görevi ülkenin tarihi lideri Habib Burgiba tarafından yürütülmüştür. Habib Burgiba'nın 7 Kasım 1987 tarihinde, bozulan sağlık durumu ve yaşlılık nedeniyle görevinden uzaklaştırılmasının ardından, Cumhurbaşkanlığı (anılan tarihten bir ay önce Başbakanlık görevine atanmış olan) Zine El Abidine Ben Ali tarafından üstlenilmiştir.

Yargı

Anayasa uyarınca, yargı erki bağımsız hakim ve savcılar tarafından kullanılmakta olup, en yüksek adli merci Temyiz Mahkemesidir (Cour de Cassation). Bunun dışında, Tunus genelinde 10 İstinaf Mahkemesi, 23 Asliye Hukuk Mahkemesi, 83 de Sulh Mahkemesi bulunmaktadır.

1987 yılında kurulan Anayasa Konseyi istişari bir nitelik taşımakta olup, Anayasa maddelerinin değiştirilmesine ilişkin yasa teklif ve tasarıları ile temel hak ve özgürlükleri ilgilendiren yasa teklif ve tasarıları için söz konusu Konseyin görüşünün alınması zorunludur.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Tunus nüfusunun % 98,2'sini Araplar, % 1,2'sini genelde Tunus'un güney bölgesinde yaşayan Berberiler, kalanını ise Fransızlar ve İtalyanlar oluşturmaktadır. Tunus nüfusunun, % 98'i Müslüman (büyük çoğunluk Maliki Mezhebi), % 1'i Yahudi, % 1'i de Hıristiyanlar ve diğer dinlerdir.

Nüfusun % 80'inin orta sınıfta yer aldığı kabul edilen Tunus'ta, halkın % 4'ü asgari hayat standartlarının altında yaşamaktadır. Tunus nüfusunun % 64'ü kentlerde yaşamakta, ailelerin % 80'i mülkiyeti kendilerine ait konutlarda yaşamaktadırlar. Hane sayısının % 99,5'inde elektrik, % 97,8'inde su, % 92,7'sinde TV ve % 32,1'inde telefon bulunmaktadır. Tunus Sosyal Sigortalar Kurumunun üyelerine uzun vadeli ve düşük faizli otomobil kredisi sağlamanın etkisiyle, ülkedeki otomobil sayısında büyük artışlar görülmüş, 1994 yılında ailelerin % 15'i otomobil sahibi iken bu oran şimdi % 20,1 olmuştur.

Resmi rakamlara göre 2009 yılında % 14,2 olan işsizlik, ülkenin kronikleşen temel ekonomik sorununu oluşturmaktadır. İş gücünün % 49'u hizmet, % 17,9'u tarım ve % 33,1'i sanayide istihdam edilmektedir.

Tunus Afrika'nın en iyi kalifiye iş gücüne sahip ülkesidir. Tunus'ta 10.000 civarında çeşitli dallarda mühendis bulunmaktadır Tunus'ta iş başvurularının % 53'ü, üniversite mezunları veya profesyonel yetişmiş iş gücüne sahip kişilerce yapılmaktadır. Tunus'ta 2000 kişiye bir bilim adamı düşmektedir. Tunus'ta yeterli sayıda mühendis ve kalifiye eleman bulunmakta, elemanın tecrübesine ve niteliklerine bağlı olarak ücretleri değişmektedir.

Tunus'ta yabancı dil olarak Fransızca kullanılmakta ve çok yaygın olarak konuşulmaktadır. İngilizce bilen kişi sayısı çok sınırlı olmakla birlikte, özellikle Türkiye'de çeşitli üniversitelerde eğitim görmüş eleman bulmak mümkündür. Vasıfsız iş gücü temininde bir sorun bulunmamaktadır.

Aylık ücret, ilgili kanuna göre belirlenen asgari ücrete uygun olmak şartıyla, toplu sözleşmeler veya işçi-işveren arasında yapılacak sözleşmeyle serbestçe belirlenmektedir.

Asgari ücretler 2009 itibarıyla sanayide aylık 48 saat üzerinden 193 dolar veya 0,96 \$/saat, 40 saat üzerinden 167 dolar veya 0,93 \$/saattir. Tarımda ise günlük ücret 5,94 dolar olup, kalifiye işçi ücreti 6,66 dolardır.

Ülkede eğitime özel bir önem verilmektedir. Burada amaçlanan, belirlenen ekonomik ve toplumsal kalkınma hedefleri doğrultusunda ülkedeki yetişmiş, eğitilmiş nüfusun oranının yükseltilmesidir.

Okula giden kız ve erkek çocukların sayısı hemen hemen eşit düzeydedir. 2009 yılı için devletin eğitim-öğretim harcamaları toplam GSYİH'nin % 4,8'ine, genel bütçe harcamalarının ise % 19,2'ine tekabül etmektedir.

Tunus'ta 13 üniversitede eğitim yapılmaktadır. Üniversitede okuyan kız öğrencilerinin oranı %59,5'tur.

Yüksek öğretim kurumlarında her bir öğretim görevlisine 17,4 öğrenci düşmektedir. 2008-2009 öğretim yılında genel bütçe içerisinde yüksek öğretime ayrılan pay % 6,7, GSYİH içindeki pay ise %1,7 düzeyindedir.

Tunus Sosyal Sigorta Sistemi hemen hemen bütün ücretli ve hak sahiplerine mesleki ve sosyal kategorilerine bakmaksızın hizmet vermektedir. Sosyal sigorta işveren payı % 18, sosyal sigorta işçi katkı payı ise %8,47 olup, toplam % 26,47'dir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Yaklaşık 10 milyon nüfusa, 2010 yılı satın alma gücü paritesine göre 89,5 milyar \$ seviyesine ulaşan GSYİH'ya ve takriben 8.629 \$ kişi başına düşen milli gelire sahip olan Tunus ekonomisinin dünya genelinde meydana gelen çeşitli ekonomik çalkantılara rağmen nispeten olumlu görüntü sergilemeye devam ettiği söylenebilir. Tunus Hükümeti, ekonomiye ilişkin müdahalelerini sosyal istikrar, ücretler ve istihdam üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirecek şekilde uygulamaya büyük gayret sarf etmektedir. Dünya geneline göre global krizden en az etkilenen ülke olmuştur. GSYİH 2010 yılında dolar bazında % 3,4 oranında büyümüştür. Tunus'un ihracatının en büyük alıcısı olan AB ülkelerinin küresel krizden çıkmaya başlamasıyla 2010 yılında Tunus'un ihracatı olumlu etkisinin olması beklenmektedir.

Tunus ekonomisi tarım, madencilik, enerji ve imalat sektörleriyle gelişen bir ekonomidir. Gıda ürünleri ithalatta önemli bir yer tutmakla birlikte ülke, başta zeytinyağı olmak üzere önemli bir tarım ürünleri ihracatçısıdır. Dünya fosfat üretiminde ilk sıraları alan Tunus, fosfatı işleyerek fosforik asit ve gübreye dönüştürmektedir. Ülkede petrol ve gaz üretilmektedir. İmalat sektöründe ise, tekstil ve deri ürünleri en önemli ihraç kalemlerini oluşturmaktadır.

Üretimde ve ihracatta fosfat ve petrol eski önemini yitirmiştir. Diğer taraftan tekstil, gıda işleme, elektrikli ürünler önem kazanmıştır.

Haziran 1999'da Tunus'ta gerçekleştirilen ve özellikle Amerika ve Asya'daki yatırımcıların ülkeye olan ilgisini artırmayı amaçlayan bir Forum'da Tunus tarafı; tekstil, makine ve elektrikli ürünler, otomotiv parçaları, eczacılık ürünleri, ayakkabı ve deri, gıda ve bilişim teknolojilerine yapılacak yatırımlar açısından rekabet avantajına sahip olduklarını duyurmuştur.

Tunus iç pazarının küçük olduğu düşünüldüğünde Tunus'un AB, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki diğer büyük pazarlara giriş imkanını da yatırımcılara sunduğu görülmektedir. AB ile arasındaki Ortaklık Anlaşması, Avrupa pazarına girişte sanayi ürünlerinde gümrüksüz giriş imkanı sağlamaktadır.

Ekonomi Politikaları

Hükümet, uyguladığı sıkı para politikası ve denk bütçe sistemi sayesinde 2010 yılı enflasyonu % 4,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ancak Tunus ekonomisi için işsizlik, geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi sorun olmaya devam etmektedir. 2010 yılında işsizlik oranı % 14 seviyesinde gerçekleşmiştir. İşsizliğin özellikle yüksek tahsilli, nitelikli genç nüfus arasında olması Tunus'un en büyük sorunu olarak görünmektedir. Siyasetin olduğu gibi ekonominin de merkezi bir şekilde yürütüldüğü, serbest piyasa ekonomisine yavaş bir şekilde geçilmeye çalışıldığı, ekonomik hayatın birçok alanında şeffaflık eksikliği bulunduğu görülmektedir.

Her şeye rağmen, Tunus, ekonomik durum açısından Magrep ülkeleri arasında en az riskli ülkedir. Rekabet açısından da Afrika'da birinci sırada yer almakta olup dünyada 133 ülke arasında da 40. sıradadır

Kalkınma Planları:

1997-2001 yılları arasında özel ve kamu sektörünün kalifiye personel ihtiyacını karşılamak amacıyla insan kaynaklarının geliştirilmesini hedefleyen IX. Kalkınma Planını uygulayan Tunus, aynı plan ile kadın haklarını ve kadınların iş hayatına entegrasyonu ile ilgili de çalışmalar yapmıştır.

2002-2006 yılları arasında kullanılacak X. Kalkınma Planının amacı ise, önceki yıllarda atılan kalkınma ve büyüme ile ilgili temelleri sağlamlaştırmak, Tunus'u gelişmiş ülkeler seviyesine ulaştırmak olmuştur. Tunus'un stratejisi, ülkenin büyük ölçüde ihtiyaç olan bilgi ve iletişim teknolojilerini geliştirmek ve Tunus halkının hayatının bir parçası olmasını sağlamaktır.

X. Plan'ın önemli noktaları, yeni iş alanlarının açılması, eğitim sistemi ile ilgili reformlar, Tunus menşeli ürünlerin içeride ve dışarıda satışlarının artması amacı ile kalitesinin düzeltilmesi, özel sektörün öneminin artırılması olarak sıralanabilir.

2007-2016 yıllarını kapsayan XI. Kalkınma Planının temelini tarım ve su ürünleri sektöründe yapılacak iyileştirmeler oluştururken, çevre temizliği de önemli bölümünü oluşturmaktadır. Hükümet ayrıca yabancı yatırımları çekmek için çeşitli yenilikler getirmeyi de planlamaktadır.

Ekonomik Performans

2008 yılında Tarım ve balıkçılık GSYİH içinde bir önceki yıla nazaran %3 oranında büyümüştür. İhracat gelirlerinin ise özellikle gıda işleme alanında yaklaşık %9 ila 14'ü bu sektörden elde edilmektedir. Bu sektör toplam işgücünün yaklaşık %16'sını istihdam etmektedir. Yerli üreticileri korumak için AB dışı ülkelere gelen ürünlere hükümet belirgin ticari engeller uygulamaktadır. Özellikle sermaye mali olmayan ithalata tarife dışı engeller uygulanmaktadır.

Tunus, Genel Preferanslar Sistemi çerçevesinde mamul mallarda, tarımsal ürünlerde ve el sanatları ürünlerinde; ABD, Kanada, İsviçre, Avustralya ve Japonya'nın tercihli tarifelerinden yararlanmaktadır. Ayrıca Mısır, Fas, Ürdün ile tarife engellerini kademeli olarak tümüyle indirmeye yönelik Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır. 1998 yılında Davos'taki Dünya Ekonomik Forumu'nda yayınlanan Rekabet Raporu'nda Tunus Kuzey Afrika'daki ikinci güçlü ülke olarak değerlendirilmiştir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

2007-2011 döneminde %6,1'lik ekonomik büyümenin yanı sıra işsizliğin azaltılması, kişi başına düşen gelirlerin artırılması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak mevcut veriler ve global kriz öngörülen bu oranın gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır.

► Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörü Tunus'un en önemli sektörlerinden biri olup, ülke ekonomisindeki yeri GSYİH olan %9,1'lik katkısı ve toplam ihracattaki %9,4'lük payı ile tartışılmaz durumdadır. 2009 yılı toplam tarım ürünleri ihracatı yaklaşık 1,4 milyar dolardır. Tunus gıda maddeleri ile ilgili kendi kendine yeter bir ülke konumuna gelmiş olup, stratejik tarım ürünlerinin üretimi ve tüketimi arasındaki fark giderek azalmaktadır.

Tunus gıda maddeleri ithal ettiği gibi, aynı zamanda önemli bir tarım ürünleri (özellikle zeytinyağı) ihracatçısıdır. Tunus'ta üretilen zeytinyağının, yıllık üretim miktarına bağlı olarak yaklaşık % 75'lik kısmı ihraç edilmektedir. 2007/2008 sezonunda 180 bin ton üretim miktarı ile Tunus dünyada zeytinyağı üretiminde, AB'den sonra ikinci büyük üreticidir. 2009 yılında zeytinyağı ihracatı ise 395 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiş olup, bu miktar toplam tarım ürünleri ihracatının % 29'una karşılık gelmektedir. Tunus zeytinyağı ihracatının % 75'ini İtalya ve İspanya'ya gerçekleştirmektedir.

Hurma, turuncgiller, bağcılık, çeşitli sebzeler gibi ticarete konu olan tarımsal üretimin yanı sıra balıkçılık ve su ürünleri sektörleri ülkenin diğer önemli tarımsal faaliyetleri arasında sayılabilir. Tarım ürünleri ihracatında; AB ülkeleri % 44, Magreb Ülkeleri de (Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Moritanya) % 24 paya sahiptir.

IX. Kalkınma Planı (1997-2001) içerisinde tarım sektörü ile ilgili özel bir kalkınma programı bulunmaktadır. Bunun birinci sebebi, Tunus tarım sektörünün dış pazarlara açılma zorunluluğu, ikinci sebebi ise iç pazarda tarım sektörünün liberalize edilmesi zorunluluğudur. Sektörün, ülkenin tarım alanında kendi kendine yeten bir ülke olabilmesi açısından en kısa zamanda gelişmesi gereği bir strateji ortaya konulmuştur;

- Büyüme ritminin hızlandırılması
- Sektörün performansının iyileştirilmesi
- Yeni iş alanlarının açılması

Tunus'ta 8,575 milyon hektarlık bir tarım alanı vardır. Bu alanın 4,9 milyon hektarlık kısmı kullanılır durumdadır. Ülkede tarımla uğraşan aktif nüfus 516.000'dir. Tunus'ta ekilebilir alanın % 90'ını özel sektöre aittir. Kamuya ait olan kısım ise uzun vadelerle kiralanmaktadır.

Ülkede 21 baraj bulunup, yıllık su potansiyeli 4,5 milyon m³'tür. 2000 yılı verilerine göre ağaçlık alan 120.000 hektar olup, belli başlı orman ürünleri odun ve mantardır.

2009 yılında hububat üretimi tarım alanlarının 1,3 milyon hektarlık kısmını kaplamaktadır, bu miktar geçen yıllardaki 1,6 milyon hektarlık alanın altında kalmaktadır. Yılın ilk aylarındaki yağışlar nedeniyle üretim miktarının 2009 yılında daha fazla olması beklenmekte ve 2009 yılı üretimi 1,51 milyon ton olarak tahmin edilmektedir. Tunus buğday tüketiminde önemli bir ülkedir. 2008 yılı buğday tüketimi 2,73 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2008/2009 dönemi buğday ithalatı 1,6 milyon tondur. 2009/2010 dönemi için de aynı düzeyde ithalat beklenmektedir. 2008 yılında Avrupa (Fransa ve İtalya) ile Karadeniz Ülkeleri (Ukrayna ve Rusya) önemli tedarikçileri olmuştur. Tunus'ta devlet eli ile yapılan ithalatta genellikle fiyat esas alınıp, kalitesiz ürün ithal edilmektedir. Bu da imalatçılar tarafından şikayetlere neden olmaktadır. Temel politika 2009-2013 döneminde üretimi artırarak ülkenin hububat ihtiyacını karşılamak ve ithalatı azaltmaktır. Kendi kendine yeter olma seviyesi olan 2,7 milyon ton üretime ulaşmak temel amaçtır.

1350 km.lik sahil şeridinde sahip olan Tunus'ta balıkçılık sektörünün önemi çok büyüktür. Devlet bu önemi, limanlar yaparak ve sektördeki yatırımlara mali teşvikler sağlayarak göstermektedir. 10800 adet balık üretim çiftliği bulunmaktadır. Balıkçılık ürünleri ihracatı toplam tarım ürünleri ihracatı içerisinde %11'lik bir paya sahiptir. 2008 yılı ihracatı 193 milyon dolardır. Tunus ton balığı üretiminde ve ihracatında dünyada ilk sırayı almaktadır. Dondurulmuş balık ürünlerinin de %90'lık bölümü ihracat edilmektedir.

Sanayi

2009 yılı itibarıyla Tunus'ta sanayi sektörü GSYİH'nın %13,8'ini oluşturmaktadır. Ülkenin en önemli sanayi faaliyetleri; tekstil ve deri, petrol üretimi ve başta fosfat olmak üzere madencilik alanlarında yoğunlaşmaktadır. İmalat sanayi üretiminin % 26,6'sını tekstil-konfeksiyon ve deri sektörü, %16,6'sını gıda, % 22,7'sini makine-elektrik sanayi, %18,1'ini kimya sanayi, %9,2'sini ise inşaat malzemeleri ve toprak sanayi teşkil etmektedir. Tunus, 10 milyon ton civarındaki yıllık üretimi ile dünya fosfat üretiminde ilk sıralarda yer almaktadır. Çıkarılan fosfatın büyük bölümü ihracata dönük gübre ve kimyasal madde üretiminde kullanılmaktadır.

Petrol ithal eden bir ülke olan Tunus'ta yılda 4,2 milyon ton olan petrol üretilmekte, söz konusu üretim Tunus'un petrol ihtiyacının sadece % 46'sını karşılamaktadır.

1963 yılına kadar büyük oranda tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olan Tunus'ta, sanayi sektörünün GSYİH'daki payı sadece % 6 iken, bugün bu oranın % 13,8 seviyelerine ulaşmasında ülkenin Avrupa'ya, özellikle Fransa'ya olan coğrafi ve kültürel yakınlığını iyi kullanmasına, 1993 yılında yürürlüğe giren yatırımları teşvik yasasına ve de kaliteli ve ucuz insan gücünün kısa zamanda yetiştirilmesine bağlayabiliriz.

Tunus sanayi sektöründe 10 ve yukarısı işçi çalıştıran toplam 5702 şirket faaliyet göstermektedir. Şirketlerin % 47'si tamamen ihracata dönük üretim yapmakta olup, sektörün % 62'lik kısmına iş olanağı sağlamaktadır.

% 33'ü yabancı ortaklık ve % 50'den fazlası tamamen yabancı yatırım olan üretim şirketlerinin 300.000'den fazla kişiye iş imkanı sunduğu bilinmektedir. Bu şirketler üretimlerinin tamamını ihraç etmektedir.

Sanayi sektörünün dış ticaretteki durumuna bakılacak olursa, 2000 yılında 5,4 milyar dolar olan imalat sanayi ürünleri ihracatı, 2009 yılında 11,9 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemlerdeki ithalata bakıldığında; 2000 yılında 7,8 milyar dolar iken, 2009 yılında 15,8 milyar dolar seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Tunus, sanayileşme politikasında önceliği tarım ürünlerinin işlenmesine vermiştir. Buradaki hedef, yakın zamana kadar her türlü gıda maddesini ithal eden ülkenin, öncelikle bu sektörde kendine yeterli olması ve daha sonra makarna, kuskus, domates salçası, margarin, zeytinyağı gibi temel gıda maddelerini ihraç edebilmesidir.

İmalat sanayi başta tekstil, tarım ürünlerinin işlenmesi, ve konserve haline getirilmesinden oluşan gıda

Sanayi, gıda imalatçılığı, tekstil ve konfeksiyon sektörleri, otomotiv sektörü, kimya sanayii ve diğer sektörlerin gelişmesiyle birlikte büyümeye başlamıştır.

Tunus'un en önemli sektörlerinden biri olan tekstil ve konfeksiyon sektörü, sanayinin gelişmesinde büyük önem taşımaktadır. Tekstil sektörü, Tunus ihracatının % 26,4'ünü oluşturmaktadır. Toplam tekstil ihracatının % 92'si hazır giyimdir.

Üretimin % 92'sini AB ülkelerine ihraç edilmekte olup, Tunus AB'nin 4. büyük tedarikçisidir. Ancak sektör, düşük katma değerli üretim, Asya ülkelerinden gelen rekabet ve AB ülkelerindeki ekonomik durgunluk nedeniyle zarar görmüştür. Hükümet, dokuma ve örme alt sektörlerindeki yatırımı artırarak katma değeri artırmayı amaçlamaktadır. Tunus tekstil sektörü bazı ünlü Avrupalı markalara ürün tedarik etmektedir. Hükümet, sektöre verilen yatırım teşviklerini de 5 yıllık bir süreç için %5'ten %20'ye çıkarmıştır. Bunun dışında İhracat Teşvik Fonu'ndan Tunuslu tekstil üreticilerine kredi sağlanmaktadır.

Tekstil sanayinden sonra en çok istihdam olanağı yaratan sektör, elektrikli ve elektriksiz makine imalatıdır. Tunus'ta elektrikli ve elektriksiz makine parçaları üretimi, küçük sermayelerle ve AB Ülkeleri ile ortak yatırım şeklinde kurulmuştur. Bu sektörde başta otomotiv sektöründe kullanılan makas, motor, debriyaj gibi parçalar üretilmektedir.

Kimya sanayi büyük ölçüde ilaç ve daha sonra lastik sanayilerindeki büyümeye bağlı olarak gelişme kaydetmiştir. Buna ek olarak, gübre, boya, deterjan, kozmetik kimya sanayinin başta gelen sektörleridir. Kimya sanayinde devlet kuruluşları hakim durumda olmakla beraber, özellikle boya ve tutkal üretiminde özel sektör de yer almaktadır.

Plastik alanında yapılan yatırımlar, petrol üreten ülkelerden gelen ham plastiğin işlenmesi şeklinde olup, sermayesi de yine petrol üreten ülke yatırımcıları ile ortak yatırım şeklinde oluşturulmaktadır.

Tunus Sanayi Geliştirme Ajansı (API), 20 Nisan 2010 tarihinde yaptığı basın toplantısında "2016 Ulusal Sanayi Stratejisi"ni açıklamıştır. 2016 Sanayi Stratejisiyle, katma değeri yüksek yeni sektörlerin yanı sıra mekanik, elektrik, tekstil ve konfeksiyon, gıda, bilgi ve iletişim teknolojilerini içeren öncelikli sektörlerle ağırlık verilmesi amaçlanmaktadır. Strateji kapsamında ihracatın ve yabancı yatırımların artırılmasının yanı sıra katma değeri yüksek faaliyetler için Tunus'un bir merkez haline getirilmesine yönelik çalışmalara öncelik verilmesi amaçlanmaktadır.

Madencilik

Tunus'un madencilik sektöründe petrol, doğalgaz ve fosfat üretimi hakim durumdadır. Petrol iki eski petrol sahası olan güneydeki El Borma ve Gabes Körfezindeki Ashtar'dan çıkartılmaktadır. Bu sahalardaki petrol zaman içerisinde azalmaktadır. Ancak Adam, Didon ve Oudna gibi daha küçük yeni petrol sahalardaki üretimler kısmende olsa azalan üretimi dengelemektedir.

1980'li yıllarda 5-5,5 milyon ton/yıl olan petrol üretimi 2003-2006 döneminde azalarak yıllık ortalama 3,3 milyon ton/yıl'a gerilemiştir. 2006 yılının sonlarında 700.000 ton/yıl kapasite ile Oudna petrol sahası üretime geçmiştir. Didon sahasındaki petrol üretimi ise 2007 yılında 4,6 milyon ton/yıl'a ulaşmıştır. Ancak Tunus petrol ve petrol ürünlerinde net ithalatçı bir ülkedir.

2007 yılı sonu kayıtlarına göre yerli ve yabancı toplam 45 firma 50 arama ruhsatı ile Tunus'ta petrol ve doğalgaz araması yapmaktadır. 2007 yılında 8 yeni yabancı firma Tunus madencilik sektörüne katılmıştır. Ulusal petrol şirketi "Entreprise tunisienne d'activités pétrolières (ETAP)"nın petrol ve doğalgaz arama ve işletmelerinde % 50'ye kadar hisseye sahiptir. İngiliz enerji firması BG'nin Gabes Körfezindeki Miskar sahasında 1996 yılında üretime başlamasıyla Tunus'un doğalgaz üretimi çok hızlı artış göstermiştir. Miskar sahası halen Tunus doğalgaz üretiminin dörtte üçünü gerçekleştirmektedir.

BG firması Miskar sahasındaki üretimi artırmak için 500 milyon dolar ve Hasdrubal sahasını geliştirmek için gerekli olan 1,2 milyar dolarlık maliyetin 800 milyon doları kadar (kalan kısım ulusal petrol şirketi ETAP tarafından karşılanmıştır) yatırım yapmıştır. 2007 yılında yerel doğalgaz üretimi iç talebin % 53'ünü karşılamıştır. Doğalgazın % 77'si enerji santrallerinde, % 18'i sanayide ve % 7'si konutlarda kullanılmaktadır. Sanayi ve konutlarda doğalgaz kullanımı hızla artmaktadır.

Dünyanın en büyük fosfat üreticilerinden biri olan Tunus'ta fosfat ülkenin güney batısındaki Gafsa'da çıkarılmaktadır. Ülkede üretilen fosfatın % 70'i Kef Eddour, Kef Aschfaier ve Jallabia maden sahalarından çıkartılmaktadır. Fosfat madenciliğinde ülkede tek el olan "Compagnie des phosphates de Gafsa (CPG)" şirketi, dünyadaki talep ve fiyatları kontrol ederek elde edeceği gelire ülkenin borçlarının bir kısmını kapatmayı düşünmektedir. 2007 yılında CPG şirketinin çıkardığı 8 milyon ton fosfatın % 79'u fosforik asit ve gübre olarak işlenmek üzere kamu şirketi olan Groupe chimique (GC)'ye satılmış, 71 milyon TD değerindeki % 15'i ihraç edilmiş ve 5,4 milyon tona karşılık gelen % 6'sı ise stoklanmıştır.

Müteahhitlik Hizmetleri

Tunus müteahhitlik ve inşaat sektörü Ekipman, İskan ve Arazi Planlama Bakanlığı'nın idaresi altındadır. Bakanlık, lojman inşası, alt yapı çalışmaları ve kamu binalarının inşası gibi faaliyetleri yönetmektedir.

Tunus ekonomisinde tekstil, gıda sanayi ve tarımdan sonra dördüncü sırada yer alan inşaat sektörünün 2008 yılında GSYİH içindeki payı %5,3 olarak gerçekleşmiştir. Anılan sektör imalat dışı sanayi içinde ise % 34'lük paya sahiptir.

Nüfusun % 80'inin kendi evinde oturduğu ve 2005 yılında yürürlüğe giren yabancıların ekonomik ve turistik amaçlı belirlenen bölgelerde mülk edinmelerinin kolaylaştırılmasına ilişkin yasa dikkate

ünümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir.

Tunus yabancı şirketlere finansmanı uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan çok büyük projeler ya da aşağıda belirtilen alanlarda çalışma imkanı sağlamaktadır.

- -Jeolojik etüdler
- -Topoğrafik etüdler
- -Çevre ile ilgili etüdler
- -Deniz içerisinde gerçekleştirilen etüdler
- -Fizibilite çalışmaları
- -Mühendislik çalışmaları
- -Liman ve havalimanı inşa çalışmaları.

Tunus'ta 2.000 adet kayıtlı müteahhitlik ve inşaat şirketi bulunmakta ve 15.000 adete yakın taşeron kayıt dışı faaliyet göstermektedir. Sektörün yapısı incelendiğinde çok büyük bir kısmının küçük ve orta ölçekli firmalardan genellikle aile şirketleri olarak oluştuğu görülmektedir. En büyük şirketler sektörün % 20'lik kısmına sahip iken, yıllık 7,5 ila 40 milyon dolar arasında kontrat gerçekleştirmektedirler. Sektördeki kayıtlı şirket sayısının son yıllarda fark edilir derecede azalmasından dolayı fiyatlarda büyük düşüşler ve büyük bir rekabet söz konusu olmuştur.

Sektör yaklaşık olarak 300.000 çalışana sahiptir. Bunun 250.000 adeti geçici işçi statüsündedir. İşçilerin eğitim seviyesi ortaokul düzeyindedir.

Kayıtlı olan 2.000 şirket, müteahhitlere ait çeşitli sendikalar çerçevesinde toplanmıştır. Bu sendikalar Ulusal İnşaat Federasyonu'na bağlı olarak çalışmaktadırlar.

Tunus, mali ve finans piyasalarındaki istikrar, dinamik bankacılık sistemi sayesinde, kısa bir dönemde önemli bir finans merkezi haline gelmiştir. Bağımsız araştırma kuruluşlarının raporlarına göre Tunus, Kuzey Afrika'nın en önemli finans merkezi olarak kabul edilirken, Arap ülkeleri arasında ise en büyüklerinden birisi konumundadır. Ülkede bankacılık sistemi Tunus Merkez Bankasının kontrolü ve denetimi altındadır. Tunus'ta 20 mevduat bankası ve 14 mali kuruluş bulunmaktadır. Mali kuruluşların 2 tanesi ticari banka, 10 tanesi leasing ve 2 tanesi de factoring şirkettir. 11 adet de yabancı bankaları temsil eden ajanslar ile 8 off-shore banka faaliyet göstermektedir.

Tunus, çeşitli büyük inşaat projeleri için Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Afrika Kalkınma Bankası gibi kuruluşlardan finansman yardımı almaktadır. Elektrik üretiminin özelleştirilmesinin ardından, hükümet havalimanı, liman ve su işleri ile ilgili inşa projelerini de özelleştirme yolunda büyük adımlar atmıştır.

Tunus'ta yapılan kamu yatırımları ilgili kurumun bütçesine konan ödenekten ve/veya sağlanan dış kredilerle finanse edilmektedir. Tunus'ta dış finans kuruluşlarından sağlanan özellikle Avrupa Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Kuveyt Arap Kalkınma Fonu ve Suudi Arabistan Kalkınma Fonu, Afrika Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası kaynaklarından sağlanan finansmanla yatırımların finansmanı tercih edilmektedir.

Tunus, Afrika Kalkınma Bankası'nın inşaat sektörü ile ilgili verdiği kredilerin % 15'lik kısmını kullanmaktadır.

Diğer yandan, ülke fosfat işleme sonucunda oluşan çevre kirliliği ile ilgili olarak yapılacak faaliyetlerle ilgili olarak da kalkınma kredilerinden faydalanmaktadır.

Tunus'ta birçok büyük yatırım projesi bulunmaktadır. Bunlar içinde en önemlileri aşağıda sunulmaktadır.

TAV Holding, Enfidha Uluslararası Havaalanı: Yıllık 30 milyon yolcu kapasiteli Enfidha Uluslararası Havaalanı Projesi, TAV Holding tarafından inşa edilmekte olup bilahare 40 yıl süreyle yine TAV Holding tarafından işletilecektir. Toplam 400 milyon Euro'luk Enfidha Havaalanı, Tunis Carthage havaalanındaki yoğun trafiği azaltacak ayrıca, Tunus ticaretine büyük katkı sağlayacaktır. Yaklaşık 6.000 hektarlık geniş bir araziye sahip olan havaalanı projesi dört faz olarak planlanmıştır. Birinci fazda yer alan 11 hektarlık inşaat alanı 2009 yılı sonunda tamamlanmıştır. Birinci faz 5-7 milyon yolcu kapasiteli olarak planlanmıştır.

Sama Dubai, Yüzyılın Şehri Projesi: Sama Dubai Holdingin yapmış olduğu 25 milyar dolarlık Yüzyılın Şehri veya Akdenizin Kapısı isimli projedir. Bu mega proje 830 hektarlık bir alan üzerinde bulunmaktadır. 15 yılda tamamlanacak olan bu proje yerleşim alanı, lüks oteller, çok amaçlı binalar, 100 katlı gökdelen ve birçok kule, yat limanı, kültür ve eğlence merkezleri ve turistik tesislerden oluşmaktadır. Ağustos 2007'de anlaşmaya varılan bu proje, 2014 yılına kadar ekonomik büyümeye % 0,5'lik ek katkı sağlayacak ayrıca, 300,000 kişiye istihdam imkanı yaratacaktır. 15 yılda tamamlanması planlanan bu proje çeşitli etaplar halinde tamamlanacaktır. Projenin 14 milyar dolarlık kısmı Sama Dubai tarafından, geri kalan kısım ise diğer ekonomik kuruluşlarca finanse edilecektir. Ancak, finansman imkanı bulunamaması nedeniyle proje fiilen başlatılamamıştır.

Rades-La Goulette Köprüsü: Tunus ve Japon ortaklığıyla yapılmakta olan köprü projesinin maliyeti 112 milyon dolardır. İnşasına Ağustos 2004'de başlanmış olup, uzunluğu 14,65 kmdir. Köprü başkent Tunus'un kuzey ve güney banliyösünü bağlamaktadır. Söz konusu projenin köprü kazıklarının çakılmasına ilişkin kısmı 2004 yılında STFA tarafından gerçekleştirilmiştir. 21 Mart 2009 tarihinde resmi bir tören ile açılmıştır.

Bukhatir Group, Tunis Spor Şehri: Tunis Spor Şehri Projesi Mayıs 2008'de başlamış olup Tunus BAE ortak yatırımdır. Toplam 5 milyar dolarlık proje ile 255 hektarlık alanda golf sahası, futbol, voleybol, basketbol, hendbol, tenis, yüzme, atletizm ve diğer spor dallarını içeren 9 spor akademisi, 36 hektarlık alan içerisinde 10.000 seyircilik futbol stadyumu ile 5.000 seyircilik spor salonu, olimpik yüzme havuzu inşaatı öngörülmektedir. Projenin bir diğer kısmı ise yerleşim alanı, dinlenme tesisleri, lüks oteller, kuleler, villalar ve alışveriş merkezleri ile poliklinikleri kapsamaktadır.

Al Maabar, Bled El Ward veya Rüya Şehir Ariana Projesi: Ariana adlı bölgede 5.000 hektarlık bir alanda (2.600 hektarı göl) 10 milyar dolarlık Bled El Ward isimli yeni bir şehir kurulmasına ilişkin bir projedir. Yerleşim alanları, sağlık merkezleri, turistik ve dinlenme merkezleri, alışveriş ve spor merkezleri, yeşil alan, marina yapılması öngörülmektedir. 20 yıllık bir zamana yayılmış olan proje 10.000 kişiye iş imkanı yaratacaktır. Proje 2008 yılının ilk yarısında başlamıştır.

Tunis Finansman Limanı Projesi: 3 milyar dolarlık bu proje Kuzey Afrika'daki ilk off shore finansman merkezi olacaktır. Bankacılık, yatırım ve danışmanlık, sigortacılık merkezi yanı sıra marina yerleşim ve ticaret merkezlerinden oluşacaktır. Tunus Hükümetinin projenin master planını onaylamasının ardından projenin 2010 yılının üçüncü çeyreğinde başlaması öngörülmektedir. Tunus'un ekonomik ve mali yapısı için önemli bir proje olarak görülmektedir.

Kültür Şehri Projesi: 9 hektarlık bir alan üzerine kurulacak olan şehir, mimari ve kültürel açıdan önem kazanmaktadır. İnşasına 1 Şubat 2006 yılında başlanan ve maliyeti 50 milyon dolar olan bu proje, 1.800 kişilik opera salonu, 300 kişilik tiyatro salonu, 7 adet müzik, tiyatro ve dans stüdyosunu kapsamaktadır. Ayrıca bir medya kütüphanesi, resim ve sanat galerisi, kültürel amaçlı iş merkezleri ve medeniyetler müzesi yer almaktadır. Mimarisini Arap İslam mimarisi olup, şehrin birinci fazı 48.836 m² üzerine inşa edilmektedir. İkinci faz ise 22.000 m² ile ulusal medeniyet müzesi olacaktır.

Küçük Sicilya Projesi: 80 hektarlık bir alan içerisinde başkent Tunis'in belli bir kısmı ile çevresinin renovasyon ve rehabilitasyonu ile ilgili bir projedir. Proje çok katlı oto park, iki adet ikiz kule, çok fonksiyonlu ulaşım istasyonu, yerleşim ve idari binalar, kültürel, sosyal ve ticari merkezlerden oluşmaktadır. Tunus belediyesi'nin sorumluluğunda olan projenin hukuki sorunlar nedeniyle başlaması mümkün olamamıştır.

Abu Dhabi Investment House, Porta Moda Projesi: Proje, Tunis Finansman Limanı Projesi'nin bir parçasıdır. Çok amaçlı bir proje olup, yerleşim alanı, oteller, moda ve mobilya mağazaları, moda akademisi, eğlence ve eğitim merkezlerini kapsayacaktır. Proje maliyeti yaklaşık 7 milyar dolardır.

Taparura Projesi: Tunus'un en önemli projelerinden biridir. Çeşitli sanayiler nedeniyle kirletilen Sfax şehrinin kuzey sahilinin temizlenmesi ve rehabilite edilmesi projesidir. Projenin 1. aşaması Nisan 2006'da başlamıştır. Avrupa Kalkınma Bankası tarafından finanse edilen yaklaşık 100 milyon dolarlık bir projedir. Projenin 260 hektarlık kısmı ıslah edilmiş olup, bu bölüm 3 km.lik sahil ile dinlenme tesisleri ile yeni turizm projelerine ulaşacak bir sahil yolu oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Projenin birinci aşaması 12 Mayıs 2009'da kullanıma açılmıştır.

Yukarıda belirtilen projelere ilave olarak, 2 milyar dolarlık yine Enfidha'da yapılacak olan derin su limanı projesi bulunmaktadır.

Enerji alanında da yatırımlar yapılmakta olup, özellikle İtalyanlarla yürütülen ve 2014'de tamamlanacak olan El Haouria projesi 1200MW elektrik üretmeyi planlamaktadır. Bunun 800 MW'nın denizaltı kablolarla Sicilya'ya ihracatı, 400 MW'nın da iç piyasada tüketilmesi öngörülmektedir. Ayrıca Fransız Alstom firmasıyla yürütülen 3 ayrı elektrik üretim projesi bulunmaktadır. Diğer taraftan Sfax yakınlarında 2020 yılında kurulması planlanan nükleer enerji projesi bulunmaktadır. Birçok Tunuslu mühendis hâlihazırda eğitim programlarına başlamıştır.

Güneş ve rüzgar enerjileriyle ilgili projeler de mevcut olup, Bizerte rüzgar enerjisi yatırımının ülke kapasitesini % 4 artırması beklenmektedir. Ayrıca 2011 yılı için Tunus'un güney bölgesine güneş enerjisi yatırımı söz konusudur.

Afrika Kalkınma Bankası, 22,9 milyon Euro'luk kredi ile Tunus su dağıtım projesinin 2. etabını finanse etmektedir. Proje su kaynaklarının etkin kullanımı ve özellikle kırsal alana içme suyu tedariki ve tarım alanlarının sulanması amaçlıdır. 5 yıllık bir proje olup, gelecek yıla tamamlanması öngörülmektedir. Toplam proje 122 milyon Euro olup, Afrika Kalkınma Bankası yanı sıra Fransız Kalkınma Ajansı, Dünya Bankası ve Tunus Hükümeti tarafından finanse edilmektedir.

Müteahhitlik, Teknik Müşavirlik ve Yabancı Yatırım Mevzuatı :

Sanayi ve hizmet sektöründe yapılacak yatırımlar için doğrudan Sanayi, Enerji ve KOBİ Bakanlığına bağlı Sanayi Teşvik Ajansı'na (API) müracaat edilmesi gerekmektedir. Bazı sektörler için ayrıca ilgili Bakanlıklardan izin alınması gerekmektedir.

25 Mart 1997 tarih ve 24 sayılı Tunus Resmi Gazetesinde yayımlanan 97-503 sayılı Karar gereğince, sermayenin %50'den daha fazla bir oranda yabancı ortak elinde bulundurulabilmesi için Yüksek Yatırım Komitesinin onayı gerekmektedir.

Uluslararası ihalelerde devlet Tunuslu şirketlerin tekliflerine öncelik verirken, yabancı şirket seçimi durumunda Tunuslu bir şirket ile ortaklık kurma şartı aranmaktadır. İnşaat faaliyetlerinde kullanılacak malzemeler Tunus menşeli olmak zorundadır. Yabancı menşeli ürün, fiyatı fark edilir derecede düşük olması durumunda tercih edilmektedir.

Tunus'ta uluslararası ihaleler genelde Fransızca olarak ülke çapında yayınlanan "Le Presse ve/veya Le Renouveau" gazetelerinde yayınlanmaktadır. Büyük ölçekli ihaleler uluslararası basında da yayınlanmaktadır.

Tunus'ta vergi sistemi incelendiğinde gelir vergisi % 15-35 arasında değişmekte ve yıllık tahsil edilmektedir. Kurumlar vergisi karın % 30'u (tarım ve balıkçılık sektöründe % 10) oranında tahsil edilmektedir. Katma değer vergisi: eğitim, sağlık ve toplum için hassas ürünler % 6, bilgisayar malzemeleri, üretim makineleri % 12, diğer mal ve hizmetler için % 18 olarak uygulanmaktadır.

Aylık ücretler ilgili kanuna göre belirlenen asgari ücrete uygun olmak şartıyla toplu sözleşmeler veya işçi-işveren arasında yapılacak sözleşmeyle serbestçe belirlenmektedir. Sanayi ve tarımda 14 Temmuz 2009 tarih, 2009-2257 ve 2009-2258 sayılı Kararlar çerçevesinde belirlenen asgari ücret aşağıda yer almaktadır.

- Sanayi: 40 saat/hafta 225,160 TD aylık, 1,299 TD günlük
48 saat/hafta 260,624 TD aylık, 1,253 TD günlük
- Tarımda: 8,019 TD günlük.

Tunus'ta sosyal güvenlik sistemi gereğince tüm çalışanlar sosyal güvenlik sistemi kapsamında olmak zorundadır. Sosyal Sigorta Sistemi hemen hemen bütün ücretli ve hak sahiplerine mesleki ve sosyal kategorilerine bakmaksızın hizmet vermektedir. İşçilerine anlaşmayla sağlık sigortası hizmeti sağlayan şirketlere sosyal sigorta sistemine katkı payından % 2'lik bir indirim sağlanmaktadır. Prim katkı payları aşağıda belirtilmektedir.

- Sanayide prim katkı payı: % 15,50 (işveren payı), % 7,75 (işçi payı)
- Tarımda prim katkı payı: % 10 (işveren payı), % 5 (işçi payı)

İnşaat ve müteahhitlik alanında Tunus gelecek vaat eden bir ülkedir. Özellikle Körfez Ülkeleri yatırımcılarının bu ülkeye turizm, konut ve yerleşim alanında yatırım yapma arzuları ve Avrupa, Libya ve Cezayir'in petrol arama ve işletme, doğal gaz dağıtım ve elektrik üretim dağıtım alanlarında yatırım girişimleri inşaat sektörü ve inşaat malzemeleri ile yan sanayi açısından büyük fırsat yaratmaya müsait görülmektedir.

İlgili Adresler

Müteahhitlik ve inşaat sektörü ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının internet adresleri aşağıda yer almaktadır.

- Ekipman, İskan ve Arazi Planlama Bakanlığı internet adresi: <http://www.mehat.gov.tn>
- Yabancı Yatırımları Teşvik Ajansı (FIPA) internet adresi: <http://www.investintunisia.tn>
- Sanayi Teşvik Ajansı (API) internet adresi: <http://www.tunisianindustry.nat.tn/en/home.asp>
- Endüstri, Ticaret ve El Sanatları Birliği (UTICA) internet adresi: <http://www.utica.org.tn/site/fr/index.php>

Turizm

Hizmet sektörü, GSYİH'nin yaklaşık % 61,4'lük bölümüne tekabül etmektedir. Turizm sektörünün hizmetler içindeki payı %13,6'dır. Tunus'a her yıl gelen 5-6 milyon civarındaki (2008'de 7 milyon) yabancı ziyaretçilerin %70'lik bölümü başta Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya olmak üzere Batı Avrupa ülkeleri vatandaşlarıdır. Tunus'un 2009 yılındaki turizm gelirleri % 2 artış ile 2,5 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 2009 yılında 6,5 milyon turist gelmiş olup, 2008 yılına göre % 2 oranında azalmıştır.

Turizmin Tunus ekonomisine en önemli katkısı istihdam alanında gerçekleşmekte olup, doğrudan veya dolaylı olarak turizmden hayatını kazanan kesim toplam nüfusun % 13'üdür. Diğer ülkelerin turizm sektöründeki gelişmelerine ayak uydurmak için yeni stratejiler belirleyen Tunus, sağlık turizmine ve de termal merkezlere önem vererek ülkeyi uluslararası arenada önemli bir güvenlik ve sağlık turizmi merkezi haline getirmeyi planlamıştır. Bu konuyla ilgili olarak, Tunus Hükümeti de çeşitli turistik yörelerde yeni ve modern turistik tesislerin kurulması için finansal yardım ve teşvikler sağlamaktadır. Çöl, çevre, kültür, kongre ve golf turizmi de geliştirilmeye çalışılmaktadır. Sektörün en büyük sorunu, ucuz hizmet verilmesinden dolayı, alım gücü düşük olan Avrupalı turistlerin ülkeye gelmeleri olarak özetlenebilir.

Turizm sayesinde el sanatları sektörünün de gelirleri artmış, çalışan nüfusun %10'una tekabül eden 300.000 kişinin çalıştığı el sanatları sektörünün gelirleri yaklaşık 150 milyon dolar olmuştur. El sanatları sektörü toplam ihracatın % 4'ünü oluşturmaktadır.

Tunus'un sınır komşuları Magreb Ülkeleri'nin de Tunus'a olan ilgisi artmıştır. Libya ve Fas başta gelmektedir.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Demiryolu

Tunus, "Société nationale des chemins de fer tunisiens" tarafından işletilen birçok şehre bağlantısı bulunan 1960 km.lik demiryolu ağına sahiptir. Uzatılan endüstriyel hatlar Le Kéf, Kaserine ve Gafsa fosfat üretim sahalarına hizmet vermektedir. 1999 yılındaki büyük gerilemeden itibaren demiryolu taşımacılığı tekrar artmaya başlamıştır. Demiryolu taşımacılığının tonaj olarak % 70'ini fosfat ve % 10'unu gübre taşımacılığı oluşturmaktadır. Seyahat eden yolcu sayısı yavaş artmaktadır. Başlıca Büyükşehir Tunis'te olmak üzere yolcu seyahatlerin % 84'ünü kısa mesafe yolculuklar oluşturmaktadır. Demiryolu ağındaki elektrik sistemleri ve lokomotif ve vagonlar yenilenmiştir. Tunis hafif metrosu genişletiliyor ve Tunis merkezi ile şehir dışındaki banliyöler arasında çok sayıda yüksek hızlı demiryolu hatları inşa edilmektedir. Uzun dönemde demiryolu ağının bölümlerinin özelleştirilmesi beklenmektedir.

Karayolları

Tunus'ta toplam 20.000 km.yi bulan birincil ve ikincil karayolları ağına önemli ölçüde yatırım yapılmasına rağmen özellikle kentlerde trafik yoğunluğu gittikçe artmaktadır. Başkent Tunis'de trafik

Orta Akdeniz'in en uzun otoyolu, yani 707 kilometrelik ve 600 milyon dolarlık bir yatırım gerektiren bir otoyolun, modern otoyolu Bizerte'den başlayıp Tunus üzerinden geçerek Sousse yakınında M'saken'e kadar giden 300 km.lik yoldur. Batıda Mejez el-Bab Tunus yoluyla, güneyde Mahdia yolu ile bağlantılı M'saken'den Sfax'a 100 km.lik bir yol inşa edilmektedir. Tunus'ten El Fahs'a ve Mejez el-Bab'dan Bousalem'e kadar yolun uzatılması için teknik çalışmalar halen devam etmektedir. Tunus ve Libya, Sfax ile Tripoli arasında 533 km.lik bir otoyol yapmayı planlamaktadır. Hükümet aynı zamanda binlerce kilometrelik tali yolları uzatmakta veya asfaltlamaktadır. Yılda % 6-7 arasında artan araç sayısının 1,5 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. Tunus'taki tüm araçların yarısı Başkent Tunis'te yer almaktadır. Otobüsler yılda 800 milyon yolcu taşımaktadır. Bu yolcuların yarısı kamu kurumu olan Tunis Transport Company tarafından taşınmaktadır.

Limanlar

Tunus'ta altı ticari liman (Tunis-La Goulette-Radès, Sfax, Zarzis, Sousse, Gabès and Bizerte), Skhira'da bir petrol terminali ve 23 küçük liman bulunmaktadır. Bu limanlardan yılda % 94'ü uluslararası olmak üzere 24 milyon ton yük geçmektedir. Deniz yolcuğu yapan yolcuların % 99'u Tunis-La Goulette arasında seyahat etmektedir. Mal yükleme ve boşaltmadaki aksaklıklar, deniz, kara ve demiryolu ağlarının yetersizliği ve gümrük işlemlerindeki gecikmeler Tunus limanlarının en önemli sorunlarıdır. Ancak La Goulette ve Radès'teki başlıca konteynir limanlarında, Avrupa Yatırım Bankası'ndan sağlanan kısmi fon ile yeni iskeleler inşa edilmiş, gümrük işlemleri basitleştirilmiş (2007) ve gümrükler bilgisayarlarla donatılmıştır. Hükümet ayrıca, liman yönetiminde ve yük yükleme ve boşaltma işlemlerinde devlet tekeline son vermeyi amaçlamaktadır.

Telekomünikasyon

Tunus, modernleşmenin ana ihtiyacı olan telekomünikasyon sektöründe son yıllarda büyük atılımlar yapmıştır. 2005 yılında büyümede % 24'lük bir paya sahip olarak, X. Kalkınma planında öngörülen 2.135 milyon dolarlık yatırımların başarıyla gerçekleştirildiğini göstermiştir. Sektörde üzerinde önemle durulan alanlar, GSM hatları, internet ve elektronik bilgi dağıtımı olmuştur.

2006 yılı başlarında özelleştirilen Tunus Telekom şirketi ve 2002 yılında faaliyete başlayan Tunus Orascom şirketi ülkenin iki GSM operatörü durumundadır. "Divona Telecom" isimli şirkete ise uydu yolu ile iletişim sağlaması amacıyla 2004 yılında bir lisans verilmiş bulunmaktadır. Sabit telefon hizmeti tamamen Tunus Telekom şirketi tarafından sağlanmaktadır.

Tunus Telekom şirketinin özelleştirilmesi ile beraber, iki GSM operatörü de 2006 yılından itibaren GPRS sistemini kullanmaya başlamışlardır. Tunus'ta 2008 yılı itibarıyla GSM abone sayısı artış ile 8,6 milyon adete ulaşmıştır.

Uydu yolu ile telekomünikasyon Tunus Telekom ve Divona Telekom tarafından sağlanmakta, bu sistemin ülkede kullanılması Avrupa'daki "call-center" isimli merkezlerin Fransızca ve büyük ölçüde İtalyanca konuşulan Tunus'a yatırım yapmalarına sebep olmuştur.

Bilgisayar ve telekomünikasyon eğitimi veren okul ve üniversitelerin sayısı son yıllarda hızla artmış olup, ülkede 750 adet bilgisayar sistemleri ve telekomünikasyon şirketi hizmet vermektedir. Ülkede bilgisayar kullanımı 2008 yılında 848.000'e çıkmıştır.

İnternet ağının çok fazla gelişmediği Tunus'un bu alanda büyük ölçüde altyapı eksiği vardır. Ülkede mevcut internet teknolojileri; RTC, RNIS, ADSL, LS ve VSAT olarak sıralanabilir.

Ülkede bilgisayar kullanımı % 20 oranında artmıştır. İnternete bağlanma sayısı okullar ve üniversitelerde de hızla artmaktadır. İnternet kullanımı 2006 yılında 1,3 milyon kişi iken 2008 yılında bu sayı 2,7 milyona ulaşmıştır. ADSL abone sayısı ise → yılında iken, 2008 yılında bu sayı 210.000 olmuştur.

Bilgi ve iletişim teknolojisi sektörünün GSYİH içindeki payı halihazırda % 10 olup, XI. Kalkınma Planı sonunda (2007-2011) % 13'ü geçmesi planlanmaktadır. Sektörün gelişmesi için hazırlanan program yılda 10 000 kişiye iş yaratma kapasitesine sahip olup, özellikle yüksek eğitimli kişilere iş yaratma açısından verimli bir sektördür.

Enerji

Enerji İstatistikleri (1000 Ton)

	2003	2004	2005	2006	2007
Ham petrol	3.166	3.342	3.404	3.270	4.562
Doğalgaz (milyon m3)	2.166	2.298	2.343	2.136	2.036
Elektrik (gw/saat)	11.830	12.455	13.006	13.410	13.968
Rafine Ürünler :					
Benzin	422	404	216	180	146
Gaz yağı	502	432	482	506	555
Fuel Oil	609	595	609	604	649
Parafin	165	169	229	136	130
LPG	103	108	109	110	102
Nafta	112	46	130	135	212

TOPLAM (diğerleri dahil)	1.949	1.790	1.807	1.709	1.828
---------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Kaynak : EIU, Country Profile, 2008

Tunus'ta elektrik üretimi 2007 yılında % 4,2 oranında artarak 14 milyar kw/saat'e yükselmiştir. Toplam üretimin yaklaşık % 72'sini bir kamu kuruluşu olan "Société tunisienne de l'électricité et du gaz (STEG)" tarafından gerçekleştirilmektedir. Elektrik üretiminin % 22'si 2002 yılı ortalarında hizmete giren özel sektöre ait 471 mw'lık Rades II kombine çevrim santralinden sağlanmaktadır. 1996 yılında, STEG'nin dağıtım ve fiyatlandırma dışında enerji santralindeki monopoli sona ermiştir. Tunus'ta elektrik üretiminin yaklaşık % 99'u termal üretim olup bu üretimin % 96'sı yerli gazın ve Cezayir'den ithal edilen gazın yakılmasından elde edilmektedir. Doğalgaz, STEG ve "Libya Ulusal Gaz Şirketi"nin ortaklaşa inşa ettiği yıllık 2 milyar m3 kapasiteli boru hattı ile 2009 yılından beri Libya'dan ithal edilmektedir.

2007 yılında 12,1 milyar kw/saat tüketilen elektriğin % 59'u yüksek ve orta voltajdır. Üretilen elektriğin üçte biri sanayide (en çok çimento sanayinde) kullanılmıştır. 2007 yılı sonu itibarıyla STEG'nin dağıtım ağındaki abone sayısı 2,9 milyon ve elektrikten yararlanma oranı % 99,5 olmuştur. Ulusal elektrik şebekesinin toplam uzunluğu 1994 yılından beri iki katına çıkarak 136.000 km olmuştur. Tunus'ta elektrik Avrupa ülkelerine göre daha pahalıdır.

Ulusal elektrik şebekesi Cezayir'inki ile bağlı olup daha sonra Libya ile bağlanarak Fas'tan Mısır'a kadar Kuzey Afrika şebekesini oluşturmaktadır.

2007 sonu itibarıyla ülkedeki kurulu elektrik enerjisi kapasitesi 3.400 mw'dır ancak daha sonraki yıllarda yapılacak yatırımlarla kapasitenin çok daha fazla artması beklenmektedir.

STEG, kuzeyde Tina'da enerji santrali inşa etmektedir. İngiliz BG Group Sfax yakınında Barca'da kendi alanındaki doğalgazı kullanacak olan 500 mw'lık bir enerji santrali kurmaktadır.

2007 yılında Tunus ile İtalya, Cap Bon üzerindeki El Haouria'da gaz yakıtlı 800 mw'ı 2012 yılında kalanı 2015 yılında hizmete girecek toplam gücü 1.200 mw olan bir enerji santrali inşa etmek üzere anlaşmışlardır. Üretimin üçte ikisi deniz altından kablo ile İtalya'ya kadar taşınacaktır.

2008 yılında Fransız Alstom firması, Gabes yakınlarında 440 mw gücünde gaz yakıtlı enerji santrali inşa ihalesini kazanmıştır.

Tunus, 2020 yılında faaliyete geçecek 900 mw gücünde bir nükleer enerji santrali kurulması için 2006 yılında Fransa ile anlaşma imzalamıştır. Böylece uzun dönemde petrol ve gaz ithalat bağımlılığını azaltmayı amaçlamaktadır.

2009 yılında Cap Bon'daki mevcut rüzgar çiftliğine ek olarak Bizerte yakınlarında 120 mw üç rüzgar çiftliği hizmete girmiştir. STEG ayrıca güneş enerjisini uzak yerlere iletmek üzere çalışmalar yapmaktadır.

Benzin, mazot, parafin, fuel oil, lpg içeren yerel petrol ürünleri üretimi Bizerte'deki kamuya ait rafinerinin kapasitesi ile sınırlıdır. Rafinerinin yıllık üretim kapasitesi sadece 1,8 milyon ton olup iç talebin yarısını dahi karşılayamamaktadır.

Ancak 2011 yılında, 6 milyon ton/yıl kapasiteli 2 milyar dolara mal olacak özel sektöre ait bir rafineri Skhira'da faaliyete geçecektir. 2007 yılında Tunus doğal gaz şebekesine 334.000 abone olmuştur, STEG elektrik şirketi ise yılda 60.000 eve elektrik bağlamıştır.

Bankacılık

Tunus, mali ve finans piyasalarındaki istikrar, dinamik bankacılık sistemi sayesinde, kısa bir dönemde önemli bir finans merkezi haline gelmiştir. Bağımsız araştırma kuruluşlarının raporlarına göre Tunus, Kuzey Afrika'nın en önemli finans merkezi olarak kabul edilirken, Arap ülkeleri arasında ise en büyüklerinden birisi konumundadır. CITIBANK, LINK, ve ALUBAF International gibi uluslararası bazı bankalar Tunus'ta faaliyet göstermektedir. Ülkede bankacılık sistemi Tunus Merkez Bankasının kontrolü ve denetimi altındadır. Tunus'ta 20 mevduat bankası ve 14 mali kuruluş bulunmaktadır. Mali kuruluşların 2 tanesi ticari banka, 10 tanesi leasing ve 2 tanesi de factoring şirkettir. 11 adet de yabancı bankaları temsil eden ajanslar ile 8 off-shore banka faaliyet göstermektedir. Ülkede AB bankacılık standardı seviyesine ulaşmak için çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca yetkililer en geç 2011 yılına kadar Tunus parası dinarın tamamen konvertible olmasını hedeflemişlerdir. Gelecekle ilgili projeler içerisinde, yerli bankaların geliştirilerek, Cezayir ve Libya'da şube açmak da yer almaktadır.

Perakende Sektörü

Her ne kadar hipermarket ve perakende satış mağazaları kavramı gelişmekteyse de Tunus'ta perakende sektörünü sayıları 200.000 üzerinde bulunan bakkallar yürütmektedir. Yaklaşık 500 bin kişinin istihdam edildiği bu sektör toplam perakende satışın % 85'ini temsil etmektedir. Tunuslu tüketiciler gelirlerinin büyük kısmını gıda maddelerine harcamakla birlikte yeni tüketim alışkanlıkları da edinmeye başlamışlardır.

GSYİH'ya yaklaşık % 9 oranında katkıda bulunan perakende sektöründe sürekli bir artış gözlenmektedir. Bu artışın en önemli sebepleri modern dağıtım kanallarının gelişmesine ve Tunus halkının değişik ürünlere olan ilgisinin artmasına bağlanabilir. Rekabet Fransız Bricorama, IKEA, Tesco

(çalıştırılmayan büyük perakende mağazası) gibi büyük mağazaların finansal yatırım yapmasını sağlamaktadır.

Ticaret ve El Sanatları Bakanlığı'na göre Tunus'ta yaklaşık 300.000 ticaretle uğraşan şirket bulunmaktadır, bunların 270.000 adeti perakende, 30.000 kadarı da toptancı olarak faaliyet göstermektedir. Küçük marketler sektörün % 90'lık kısmını oluşturmaktadır.

Tunus'ta 220 adet büyük ölçekli süpermarket ve hipermarket bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, büyük şehirlerde çeşitli alışveriş merkezleri tüketicilerin hizmetindedir.

Büyük dağıtım Kanalları ve Mağaza Sayıları :

UTIC Grup

- Carrefour hipermarket (1)
- Champion süpermarket (42)

Mabrouk Grup

- Geant hipermarket (1)
- Monoprix süpermarket (80)

Magasin General Grup

- Magasin general süpermarket (45)
- Promogos (6)
- Magro (15)

Tunus'ta birçok uluslararası markanın mağazaları bulunmaktadır. Özellikle Fransız giyim markalarının çoğu Tunus'ta büyük yere sahiptir.

Diğer Hizmetler

Sağlık

Tunus, vatandaşlarının tamamının sağlık hizmetlerinden faydalanması için çaba harcayan ülkeler arasında yer almaktadır. 1991 yılı 91-63 sayılı yasa da bu konu ile ilgili ana başlıkları şu şekilde özetlemektedir:

- Vatandaşların hepsine sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkı
- Nüfusun sağlık açısından korunması zorunluluğu
- Coğrafik bölgeler itibari ile yeterli sayıda kamuya ait sağlık kuruluşlarının kurulması zorunluluğu

Tunus hükümeti sağlık hizmetlerine her zaman önemli bir bütçe ayırarak bu konudaki hassasiyetini göstermiştir. Yapılan çabalar sonuç vermiş, yaşam süresi ortalama 70,3 iken 2009 yılında 74 olarak kaydedilmiştir. Bunun yanı sıra, bebeklerdeki ölüm oranı da %51,6 seviyesinde azalmıştır. AIDS ve tüberküloz gibi hastalıklarla mücadelede büyük başarılar elde edilmiştir.

Sağlık sektöründeki kurumlar üç kaynak tarafından finanse edilip, işletilmektedir.

Kamu kuruluşları

En önemli sağlık kurumlarıdır. Toplam yatak kapasitesinin % 85'lik kısmına sahip olup, sektördeki iş gücünün % 60'ı bu kurumlarda istihdam edilmektedir.

- Birincil tip sağlık kurumları tüm ülkeye yayılmış olan sayısı 2050 civarında tahmin edilen temel sağlık ocaklarıdır.
- Bölgesel ve spesifik hastalıklar için ayrılan hastaneler belli başlı valililiklerde olup, sayıları 250 civarındadır.

Yarı kamu kuruluşları

Sosyal Sigortalar Kurumuna ait 6 adet poliklinik sağlık sigortası olan vatandaşlara hizmet vermektedir.

Özel kuruluşlar

Devletin sağladığı ekipman alımlarındaki teşvikler ve KDV ödemelerinde sağlanan indirimler sonucunda, ülkede son yıllarda çok sayıda özel sermayeli sağlık kurumları kurulmuştur.

80 adet olan bu kurumların 2300 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bu sektör %11'lik bir paya sahip olup, bu kuruluşlar kamuya ait hastanelerdeki yoğunluğun azalmasını sağlamıştır. Modernlik ve iyi sağlık hizmetleri sayesinde Libya ve Avrupa'dan çok sayıda hasta Tunus'u seçmektedir. Estetik operasyonlar için ucuzluk ve iyi hizmet sayesinde yabancı hastaların tercihi Tunus olmaktadır.

Kamu bütçesinin % 7,1'i ve GSYİH'nın %1,7'si sağlık harcamalarına aittir.

X. Kalkınma planı çerçevesinde, 248 milyon Avro tutarında bir bütçe eski sağlık ekipmanlarının yenilenmesine, ambulans alımlarına ve çeşitli sağlık giderlerine ayrılmıştır.

Sektördeki yeni yatırım projeleri arasında, yabancılara yönelik üç adet klinik inşaa projesi yer almaktadır.

İlaç ithalatının tamamı Merkez Ecza deposunun monopoli altında olup, 2008 yılında 373 milyon Dolar tutarında ilaç ithal edilmiştir. Tunus, 29 laboratuvara sahip olup, bunlardan bir tanesi kamuya ait, 4 adeti yabancı sermayeli ve diğerleri Tunus menşeli özel şirketlerdir. Yerli üretim ilaç ihtiyacının, %42'lik kısmını kapsarken geri kalan kısım ithal edilmektedir.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Tunus'ta yabancı sermaye yatırımları 1987 yılından itibaren önemli miktarda artış göstermiştir. Geçici rakamlara göre, 2009 yılında doğrudan yabancı yatırımlar bir önceki yıla göre %38 azalarak 1,7 milyar ABD Dolarına (2,3 milyar Tunus Dinarı) ulaşmıştır. Resmi kaynaklara göre bu durum dünya hidrokarbon fiyatlarındaki düşüş nedeniyle enerji sektöründeki yatırımların %28 oranında düşmesinden kaynaklanmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımların sektörler ve ülkeler itibarıyla değerlendirilmesi 2009 yılı rakamları henüz açıklanmadığından 2008 yılı rakamları dikkate alınarak yapılmıştır.

Tunus'ta yabancı sermaye yatırımları 1987 yılından itibaren önemli miktarda artış göstermiştir. Bu çerçevede resmi kaynaklara göre, 1987'de yaklaşık 85 milyon ABD doları düzeyinde olan yabancı sermaye yatırımlarının miktarı 2005 yılında 837,9 milyon dolar seviyelerine ulaşmıştır. 2006 yılında ise rekor seviyeye ulaşmıştır. "Tunusia Telecom"un özelleştirilmesi ile 3,39 milyar dolarlık yabancı sermaye yatırımı yapılmıştır. Doğrudan yabancı yatırımlar, 2007 yılında 1,62 milyar dolar, 2008 yılında bir önceki yıla göre %70 artarak 2,76 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu yatırımların yarısından fazlası yaklaşık olarak %57'si enerji sektörüne yapılmıştır. İmalat sanayi yatırımları toplam yatırımın %19'una tekabül etmektedir. Doğrudan yabancı yatırımlar içinde turizmin payı %6, hizmetler sektörünün payı ise %2'dir.

Tunus'ta toplam 2.966 yabancı şirket faaliyet göstermekte ve yaklaşık 300.000 kişi istihdam edilmektedir. Bu firmalardan 1.563 tanesi %100 yabancı sermayeden oluşmaktadır. Yabancı yatırımların büyük çoğunluğu ülkede 1.212 şirketle faaliyet gösteren Fransız sermayesidir. AB ülkelerinin Tunus'ta faaliyet gösteren toplam firma sayısı 2.577'dir.

Tunus'ta faaliyet gösteren toplam 2.966 yabancı firma 303.142 kişi için istihdam imkanı yaratmıştır. İstihdam açısından en büyük sektör imalat sanayidir ve toplam işgücünün % 86'sını kapsamaktadır.

Yabancı sermayeyle kurulmuş şirketlerin % 78'i imalat sanayinde, % 12'si hizmetler, % 5'i turizm, %3'ü tarım ve % 2'si enerji sektöründe faaliyet göstermektedir.

Sektörler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Yabancı sermayenin 2008 yılındaki sektörel dağılımına baktığımızda, imalat sanayi 521 milyon dolar, enerji 1.570 milyon dolar, turizm 161 milyon dolar, tarım 16 milyon dolar ve hizmetler 52 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

İmalat sanayindeki yabancı yatırımlar ağırlıklı olarak AB ülkeleri tarafından gerçekleşmiştir. AB ülkelerinin imalat sanayindeki doğrudan yatırımları toplam 488 milyon dolar'dır. İngiltere 158 milyon dolar birinci sırayı almıştır. Fransa 132 milyon dolar ile ikinci, İspanya 73 milyon dolar ve İtalya'da 71 milyon dolar ile sırasıyla üçüncü ve dördüncü sırada yer almıştır. AB ülkelerinin toplam imalat sanayi yatırımı içindeki payı % 94'dür.

Enerji sektöründeki yabancı sermaye yatırımlarının ülkelere göre dağılımında ise, İngiltere 715 milyon dolar ile birinci sırada yer almaktadır. AB ülkeleri içinde İngiltere'yi 220 milyon dolarlık yatırım ile İtalya takip etmektedir. Ayrıca 192 milyon dolarla üçüncü sırada yer alan İsveç önemli bir yatırımcı ülke konumundadır. Tunus'ta enerji alanında, 2007 yılında 164 milyon dolar olan ABD yatırımları, 2008 yılında 144 milyon dolar seviyesinde kalmıştır. ABD Amerika kıtasında yer alan büyük enerji yatırımcısı ülke konumundadır. ABD'yi 126 milyon dolar ile Kanada takip etmektedir. AB ülkelerinin toplam enerji yatırımı içindeki payı %80, ABD'nin %9 ve Kanada'nın %8'dir.

Turizm yatırımları toplam 161 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Turizm alanında en büyük yatırım miktarı 106 milyon dolar ile Libya'ya aittir. BAE 48 milyon dolar ile ikinci yatırımcı ülkedir. Arap ülkelerinin turizm yatırımları içindeki payı %96'dır.

Hizmetler sektöründe Fransa 275 milyon dolar ile birinci sırada yer alırken, 153 milyon dolar ile Türkiye ikinci sırada gelmektedir. Hizmetler sektöründe BAE 2006 yılında gerçekleştirdiği 2,26 milyar dolarlık yatırımı ile birinci sırada, 2007 yılında 48 milyon dolar ile ülkemiz birinci sırada yer almıştır. AB ülkelerinin hizmet yatırımı içindeki payı %57, Türkiye'nin payı %31 ve Arap ülkelerinin payı %11'dir.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Bilgi işlem ve haberleşme:

Haberleşme teknolojileri Tunus'ta ilk sıralarda yer alan bir sektördür. 2007-2011 Kalkınma Programında sektörün % 17,5 büyümesi öngörülmüştür. Halihazırda GSYİH'ya katkısı %8'dir. 2007-2011 döneminde %13,5 olarak hesaplanmaktadır. Bilgi işleme, yazılım, sistem kurulumu ve danışmanlık gibi konularda yatırım imkanları mevcuttur.

Elektrik-elektronik:

Özellikle son 6 yılda çok dinamik bir sektördür. Sektörün büyüme oranı yıllık % 15'dir. Tunus'da yetişmiş eleman ve mühendis bulmak oldukça kolaydır. Bu ve bunun gibi mühendis istihdam edilen diğer sektörlerde mühendis çalıştırma maliyeti aylık 1.000-1.200 ABD Doları'dır.

Mekanik:

Tunus'un özellikle Avrupa'ya yakınlığı, üretim maliyetinin düşüklüğü, AB ile gerçekleştirilen serbest ticaret alanı, ayrıca diğer Arap ülkeleriyle yapmış olduğu serbest ticaret anlaşmaları, kira ve eleman maliyetlerinin düşüklüğü ülkeye yatırımı cazip kılmaktadır. Özellikle otomotiv sektörünün ihtiyacı olan mekanik parçalar ve yan sanayi alanlarında yatırım için iyi bir pazardır.

Tekstil:

Konfeksiyon imalatında Avrupa için iyi bir tedarikçi olan Tunus üretim maliyetindeki avantaj, Avrupa'ya yakınlık, vasıflı eleman teminindeki kolaylık, siyasi kararlılık, vergilerdeki avantajlar, düşük işçi maliyetleri nedeniyle bu sektörde yatırım yapılması açısından avantajlı durumdadır. Ülkenin iplik ve kumaş üretiminin olmaması nedeniyle özellikle bu alanlarda yatırım imkanı bulunmaktadır.

Gıda sanayii:

Ülkenin Avrupa'ya yakınlığı, Arap ve AB ülkeleri ile serbest ticaret alanları oluşturmuş olması, iklimin erken üretim için müsait olması, tarım ürünlerinde iç talebin iç piyasanın yanısıra turizm nedeniyle de artması, diğer taraftan tarımsal ürün üretimindeki yıllık sürekli artış, ürün kalitesindeki artış, yetişmiş mühendisin % 25'inin tarım ve gıda sanayiinde çalışıyor olması, vasıflı eleman teminindeki kolaylık bu alanda yatırımı cazip kılmaktadır. Özellikle mevcut fabrikaların modernizasyonu, sebze ve meyve işleme tesisleri, dondurulmuş meyve sebze sanayi, deniz ürünleri sanayi (deniz ürünlerinden yemekler, ton konservecilik sanayi, dondurulmuş deniz ürünleri vs), şarapçılık, kesme çiçek, süt ürünleri, şekerleme ve bebek maması ile organik gıdada yatırım imkanları bulunmaktadır.

Deri ve ayakkabı:

Diğer sektörlerde olduğu gibi bu sektörde de Tunus'un Avrupa'ya yakınlığı, düşük işgücü maliyeti (vasıflı işçi maliyeti 1,50 dolar/saat), hammadde teminindeki kolaylık, deri el sanatlarındaki uzun tecrübeler bu sektörde özellikle ayakkabı imalatı, deri çanta ve deri eşya imalatı için iyi bir yatırım yeri olarak görülmektedir.

Yukarıda belirtilen sektörlerin dışında, inşaat ve müteahhitlik alanında Tunus gelecek vaat eden bir ülkedir. Özellikle Körfez Ülke yatırımcılarının bu ülkeye turizm, konut ve yerleşim alanında yatırım yapma arzuları ve Avrupa, Libya ve Cezayir'in petrol arama ve işletme, doğal gaz dağıtım ve elektrik üretim ve dağıtım alanlarında yatırım girişimleri inşaat sektörü ve inşaat malzemeleri açısından fırsat yaratmaya müsaittir.

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Tunus'ta biri Zarzis'in güneyinde, diğeri Bizerte'in kuzeyinde olmak üzere toplam iki serbest bölge faaliyet göstermektedir. Serbest bölgelerin kurulduğu alan devlet mülkiyetinde olmakla birlikte özel firmalar tarafından işletilmektedir. Tunus'ta serbest bölgeler "Ekonomik Faaliyetler Parkı" olarak adlandırılmaktadır.

Tunus Ekonomik Faaliyetler Parkına ilişkin yürürlükte bulunan mevzuatın bir örneği ekte sunulmaktadır. Söz konusu mevzuat kapsamında yatırımcılara çeşitli avantajlar sağlanmaktadır. Bu avantajlar şu şekilde sıralanabilir;

- 10 yıl süreyle vergiden muafiyet,
- Yatırılan sermayenin, gelirlerin ve karın serbestçe transferi,
- Üretimde kullanmak kaydıyla gümrüksüz ithalat yapma hakkı,
- Yatırımcıların park alanında kiraladıkları alanda bina ve gerekli alt yapıyı serbestçe kurma hakkı,
- İşe alımlarda esneklik.

Ekonomik Faaliyetler Parkı, uluslararası ticaret yapan, ihracata dönük hizmetler veren ve sanayi sektöründe faaliyet gösteren yerli ve yabancı yatırımcılara yönelik bir yatırım alanı olarak faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda, yatırımcılara, altyapısı tamamlanmış ve düzenli bakımı yapılan yatırım alanları sunulmaktadır. Ekonomik Faaliyetler Parkı'nda faaliyet gösteren firmaların üretim tesisleri gümrük antrepoları olarak mütalaa edilmekte ve her türlü gümrük işlemleri firmaya özel olarak tahsis edilmiş Gümrük İdaresi görevlilerince yapılmaktadır.

Zarzis Ekonomik Faaliyetler Park alanındaki kira ücretlerine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

- Sanayi sektöründeki projelere yönelik alanların kirası yıllık 3 Euro/m²,
- Hizmet ve ticaret sektöründeki projelere yönelik alanların kirası yıllık 5 Euro/m²,
- Depoların yıllık kiralari ise sanayi projeleri için yıllık 20 Euro/m², hizmet ve ticarete yönelik projeler için yıllık 25 Euro/m².

Bizerte Ekonomik Faaliyetler Park alanındaki kira ücreti yıllık 3 Euro/m²'dir. Genel bakım için ayrıca %15 ilave ücret alınmaktadır.

Zarzis ve Bizerte Ekonomik Faaliyetler Parklarının yanı sıra Tunus'da faaliyet gösteren ihracat amaçlı off-shore şirketler gümrük mevzuatı açısından Türkiye'de Serbest Bölgelerde faaliyet gösteren şirketlerin statüsündedir. Bu kapsamda, bu tür şirketler üretimde kullanacakları her türlü girdiyi gümrüksüz olarak ithal etme olanağına sahiptirler. Ayrıca, bu tür şirketlerin yıllık ihracatlarının % 20'si oranında herhangi bir gümrük vergisi ödemeksizin ürettikleri malları iç piyasaya satma hakkı bulunmaktadır. Bu tür işletmelerin üretim tesisleri gümrük hattı dışı kabul edilmekte ve her türlü gümrük işlemleri firmaya özel olarak tahsis edilmiş gümrük idaresi görevlilerince işyerinde yapılmaktadır.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Ofis Açmak/Şirket Kuruluşu :

Şirket kuruluşunda şirketin sermayesinin büyüklüğüne göre 20 ila 75 \$ arasında değişen miktarda tescil ücreti alınmaktadır. Tunus'ta iş yapacak olan müteahhit firmaların Tunus mevzuatlarına göre firmasını Tunus'ta tescil ettirmesi gerekmektedir. Genel olarak uluslararası ihale yoluyla Tunus'ta iş alan firmaların tabii olduğu şartlar ihale şartnamesinde düzenlenmektedir. Genelde 150.000 TD (10.0000 \$) aynı ve/veya nakdi sermaye transferi şartı aranmaktadır. Şirket kuruluşunda mali müşavir ve avukattan danışmanlık hizmeti alınması yaşanabilecek sorunları asgariye indirecektir.

Tunus'ta yatırım genel olarak sanayi, hizmetler veya hidrokarbon alanında yapılabilmektedir. Mevcut yatırımları teşvik mevzuatı madencilik, enerji, iç ticaret ve mali sektördeki yatırımlar dışında kalan tüm yatırımları kapsamaktadır. Bu mevzuata göre sanayi ve hizmet sektöründe yapılacak yatırımlar için doğrudan Sanayi, Enerji ve KOBİ Bakanlığına bağlı Sanayi Geliştirme Ajansı'na (API) müracaat edilmesi gerekmektedir. Ancak bazı sektörler için ayrıca ilgili Bakanlıklardan izin alınması gerekmektedir. Üretimini tamamını ihraç etmek amacıyla kurulacak şirketlerde % 100 yabancı sermaye mümkün olmaktadır. Ancak, üretiminin tamamını ihraç etmeyecek olan firmaların kuruluşunda sermayenin büyük çoğunluğunun yabancı ortak elinde bulundurulabilmesi için, sektörle ilgili kuruluş temsilcilerinin bir araya geldiği, Yüksek Yatırımlar Komisyonunun kararı gerekmektedir. Bu çerçevede;

1. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında: İmalat sanayi, turizm ve tamamı ihracata yönelik yatırım ve sanayi yatırımlarında sermayenin %100'ü herhangi bir izne tabi olmaksızın yabancılara ait olabilmektedir. Bazı iç piyasaya yönelik hizmetlerde yabancı sermayenin %50'yi geçmesi halinde özel izin alınması gerekmektedir. Tarım ve balıkçılık alanında sermayenin en fazla %66'sı yabancılara ait olabilmektedir.

2. Portföy yatırımlarında: Tunus'ta yerleşik olmayan yabancılar Tunuslu firmalara ait hisselerin en fazla %49,99'unu alabilmektedir. Bu oranın üzerindeki talepler izne tabidir. Tunus sermaye piyasasındaki yabancı yatırımlarda faiz, pay dağıtımı ve sermaye kazançları vergiye tabi değildir.

Tunus'da kurulması öngörülen şirket çeşitleri aşağıda sunulmaktadır:

- Limited Şirket (SARL): en az 2 en fazla 50 ortakla kurulur, sermaye minimum 1.000 TD olmak zorundadır, ayrıca tek kişilik limited şirket (SUARL) kurmak da mümkündür, ortaklar katkıları kadar sorumludur.

- Sınırlı Sorumlu Şirket (SA) : en az 7 ortakla kurulur, sermaye minimum 5.000 TD olmak zorundadır, ortakları hisseleri kadar sorumludur. Ayrıca bir veya birden fazla aktif olmayan ortak ile aktif ortaklardan meydana gelen şirketler (SCA) de vardır, bu şirketlerin aktif olmayan ortakları sınırlı, aktif ortakları ise sınırsız sorumluluğa sahiptirler.

Şirket kurmada mali danışmanlar yardımcı olmaktadır Ayrıca, talep edilmesi halinde tüm prosedürün takibi için API de eleman tahsis etmektedir. API'ye yapılan müracaatlar doğrudan olabildiği gibi on-line'da yapılabilmektedir. Normal şartlarda 24 saat içinde şirket kurmanın mümkün olduğu ifade edilmekle birlikte işlemler bir kaç günü almaktadır.

Başlıca Girdi Ücretleri (Ortalama) :

- Karayolu Yük Taşıma Ücreti 700-800 TD/km
- Mazot 415 TD/litre
- Benzin 710 TD/litre
- Fuel Oil 466 TD/kg
- Kullanım Suyu 200 TD/m³
- Elektrik 900 kwh/TD
- Doğalgaz 162 m³/TD

Yatırımlara Sağlanan Teşvikler

Ülkedeki yatırımların hızlandırılması için Tunus 6 temel faktör üzerinde durmaktadır:

1- İyi eğitilmiş işgücü: Tunus son yirmi yıldır mevcut bütçesinin %25'ini insan kaynaklarını güçlendirmek için harcamaktadır. Ülkedeki okuma yazma oranı %73'tür.

2- Politik ve sosyal istikrar: ülkede büyümekte olan bir orta sınıf ve fakirlik oranında belirgin bir düşme gözlenmektedir. Nüfusun sadece %6,7'si fakirlik sınırının altındadır. Nüfusun %80'i kendilerine ait konutlarda yaşamaktadır. Elektrik kullanımı ise %86 oranında bulunmaktadır. Ayrıca Tunus dış borçlarını ödeyebilme gücüne sahip ender Afrika ülkelerinden biridir.

3- Avrupa -Akdeniz bölgesine entegrasyon: Tunus Akdeniz'de kurulması öngörülen serbest ticaret alanı oluşumuna aktif olarak katılmaktadır. Bu bağlamda AB ile imzalanan Anlaşma 12 yıllık bir dönemde sanayi ürünleri için bir serbest bölge oluşturulmasını hedeflemektedir. Anılan Anlaşmanın üç önemli noktası bulunmaktadır:

- Tunus sanayi ürünlerine Avrupa pazarına serbest giriş imkanı,
- Avrupa ekonomik bölgesinde Tunus'a rekabet gücü,
- Tunus hayat standartlarında iyileşme, iç piyasanın genişlemesi ve GSYİH'da yıllık ortalama %1-2 civarında ek büyüme.

4- Yabancı yatırımlara uygulanan teşvikler: Yabancı yatırımcılar proje sermayesinin %100'ünü bazı istisnalar dışında izinsiz getirebilirler;

- Kısmen ihraç edilen hizmet faaliyetlerinde yabancı ortaklığın %50'yi geçmesi halinde izin

gerekmektedir.

- Tarımsal arazinin kiralama süresi 40 yılı geçtiği durumlarda izin gerekmektedir;
- Yabancı yatırımcı ön izin almaksızın bir Tunus firmasının %49'unu satın alabilir. Bundan daha büyük satın almalarında izin alınması gerekmektedir.
- Tarım, sanayi, turizm ve finansal olmayan projeler yürüten yabancı yatırımcılar, yatırım teşviklerinden yararlanabilir.
- Bölgesel kalkınma alanlarında yürütülen projeler ve ihracattan kaynaklanan gelirlerde 10 yıl süreyle vergiden muafiyet söz konusudur.
- Yabancı yatırımcılar serbest bölgeler sisteminden yararlanabilirler. Bu çerçevede tüm girdiler ve ekipman alımları vergiden muafittir.
- Yabancı yatırımcılar gelir ve varlık transferinde serbesttir.
- Yabancı yatırımcıların hakları aynı zamanda Paris ve Bern Konvansiyonları çerçevesinde de korunmaktadır.

5- İdari uygulamalarda yapılmakta olan iyileştirmeler: "one-stop shop" uygulaması Eylül 1989 da uygulamaya konmuştur. Bu çerçevede bir iş kurulması için gerekli tüm faktörler-gümrük, belediye ve vergi hizmetleri, çevre koruma, Resmi gazete, ve Merkez Bankası hizmetleri- Sanayi Geliştirme Ajansı (API) bünyesinde bir araya getirilmiştir.

Yatırım teşviklerini elde etmek oldukça basittir: Vergi avantajı ilgili kağıtlar ibraz edilir edilmez otomatik olarak işleme konulmaktadır. Mali avantajlar için özel bir komiteye başvuruda bulunmak gerekmektedir.

Yabancı Yatırımların Geliştirilmesi Ajansı (FIPA) Şubat 1995 tarihinde, yabancı direkt yatırımları geliştirmek ve yabancı yatırımcılara hizmet amacı ile kurulmuştur.

Oturma ve Çalışma İzinleri

Tunus Türk vatandaşlarına vize uygulamamaktadır. Bir yabancı için ücretli bir işte çalıştırılabilmesi için bir kez uzatılabilen ve bir yılı geçmeyen bir süre için bir iş akdi yapılmalı Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan çalışma izni alınmalı, bu izne istinaden İçişleri Bakanlığı'ndan oturma müsaadesi alınmalıdır. Yüzde yüz ihracatçı firmalar basit bir bildirimle yönetici pozisyonunda 4 yabancı uyruklu personel istihdam edebilir. 4 kişiden fazlası için Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir.

Tunus'ta iş yapan yabancı firmalara genellikle vasıfsız yabancı işçi çalışması müsaade edilmezken, yapılan işin niteliğine göre bazen değişik uygulamalar olsa da, genel olarak her 4 yerli kalifiye işçiye (mühendis yönetici teknisyen vb) karşılık sadece 1 yabancı kalifiye işçi çalıştırılmasına izin verilmektedir.

Ülkedeki İhaleler

Tunus'ta uluslararası ihaleler genelde Fransızca olarak ülke çapında yayınlanan "Le Presse ve/veya Le Renouveau" gazetelerinde, büyük ölçekli ihaleler uluslararası basında da yayınlanmaktadır. Bazen ilgili kamu kuruluşu tarafından doğrudan yabancı ülke Büyükelçiliklerine yazılı olarak da bildirilmektedir. Bilindiği gibi, Tunus'ta ve diğer ülkelerde açılan uluslararası ihalelerin Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın <http://www.dtm.gov.tr/> web sayfasından takip edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Tunus'ta uluslararası ihaleyle iş almak ihaleye katılan firmanın teknik olarak yeterliliği ve düşük teklif vermesi gibi hususların yanı sıra Tunus'un firmanın menşei ülke ile olan siyasi ilişkilerine ve sağlanan finansmana ve özellikle ihaleye katılan firmanın kendi ülkesinin siyasi desteğine sahip olması gibi faktörlere de büyük ölçüde bağlıdır. Ekonomik durumu iyi ve özellikle siyasi makamlarla ilişkileri güçlü olan yerel bir müteahhit firmayla oluşturulacak bir konsorsiyumla ihaleye katılmak ihaleyi kazanmada temel belirleyici olabilmektedir. İhale sürecinde yerel etkili siyasiler ve üst düzey bürokratlarla iyi diyalog içerisinde olmanın büyük faydaları bulunmaktadır.

Ekonomik altyapının iyileştirilmesi çalışmaları çerçevesinde Tunus'taki yol, baraj, liman, otel projelerinde Türk firmalarının pay alması Tunus tarafının siyasi desteğinin sağlanması halinde mümkün görülmektedir. Gerek Tunus'taki gerekse çevre ülkelerdeki alt yapı projelerine yönelik olarak iki ülke müteahhit firmalarının işbirliği yapmasında yarar vardır.

İhale Prosedürü : Uluslararası ihale ilanlarında genellikle işin ayrıntılarına ilişkin bilgilere yer verilmemektedir. İhale teknik şartnamesi ihaleye çıkan kurumdan (ihalenin büyüklüğüne oranla artan miktarda) doğrudan satın alınabilir. İhale teknik şartnamesinde yapılacak işin bütün ayrıntıları; ihaleyi alan firmanın Tunus'a getirmek zorunda olduğu işletme sermayesi, Tunus'ta şirket kuruluşu gerçekleştirip gerçekleştirilmeyeceği, çalıştırabileceği yabancı personel sayısı ve nitelikleri, tabii olacağı vergi istisnası ve indirimleri, bedelli ve/veya bedelsiz, gümrüklü ve/veya gümrüksüz ithal edileceği makine parkı ekipmanları, projenin keşif bedeli, teminat mektubu miktarı ve niteliği, işin teslim süresinin aşılması durumunda uygulanacak cezai yaptırımlar, işin finansman şekli vb bütün detaylar yer almaktadır. Bazen kimi firmalara ihaleye katılım için davet mektubu da gönderilmektedir.

Tunus'ta uluslararası ihaleler genelde kapalı zarf teklifiyle eksiltme usulüyle iki aşamalı olarak yapılmaktadır.

Teknik Yeterlilik Aşaması : İhale şartnamesinde istenen belgeleri (firmaların yaptıkları/bitirdikleri işlere ilişkin ayrıntılı bilgiler, araç ve ekipman parkı, personel bilgileri, mali durumu gösterir belgeler, müteahhitlik karnesi vb) içerir dosya son başvuru tarihinden önce yetkili makama teslim edilir. Kurum

İçinden ve/veya dışından (Dayanıklılık ve İskan Bakanlığı gibi diğer ilgili kamu kuruluşlarından yetkililer) yetkililerden oluşan ihale komisyonu, ihalesi yapılan projeyi gerçekleştirebilecek durumda olan firmaları seçer ve yeterlilik verir .

Teklif Aşaması : Teknik yeterlilik alan firmalar kapalı zarf içerisinde ihale keşif bedeli üzerinden yapacakları yüzdelik indirimleri içeren tekliflerini verirler. İlgili mevzuata göre en düşük teklifi vermek ihalenin alınması için yeterli değildir. Genelde ihaleye çıkan kuruluş ihaleyi teknik yeterliliği olan istediği firmaya vermekte serbesttir. Bazen ihale komisyonu en iyi teklifi veren birkaç firmayı özel olarak çağırarak ekstra indirim talep edebilmekte, teknik konulara ilişkin görüş alış verişinde bulunabilmektedir.

İhaleyi kazanan firmanın belirlenmesini müteakip teklif veren firmalara kazanıp kazanmadıklarına dair bildirim yapılmaktadır. Kazanan firmaya ihale şartnamesinde belirtildiği şekilde işin ve iş yerinin teslimi yapılmakta ve inşa aşaması başlamaktadır.

Teminat Mektubu : Tunus'taki uluslararası ihalelerde genelde % 2 ila % 5 oranında Tunus yetkili makamlarınca muteber kabul edilen bir bankadan alınmış teminat mektubu istenmektedir.

Yatırımların Finansmanı : Tunus'ta yapılan kamu yatırımları ilgili kurumun bütçesine konan ödenekten ve/veya sağlanan dış kredilerle finanse edilmektedir. Tunus'ta dış finans kuruluşlarından sağlanan özellikle Avrupa Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Kuveyt Arap Kalkınma Fonu ve Suudi Arabistan Kalkınma Fonu, Afrika Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası kaynaklarından sağlanan finansmanla yatırımların finansmanı tercih edilmektedir.

İhaleye katılan firmaların yapılacak işin finansmanında kullanılmak üzere orta veya uzun vadeli kredi sağlaması durumunda diğer katılımcılara göre büyük avantaj sağlamaktadır.

🔄 Dış Ticaret

Genel Durum

Tunus'un dış ticaretine baktığımızda, 2009 yılında ihracatın 14,4 milyar \$, ithalatın ise 19 milyar \$ olarak gerçekleştiği, ihracatın ithalatı karşılama oranının %76'ya ulaştığı görülmektedir. Yıllar itibarıyla giderek artan bir şekilde dış ticaret açığı veren Tunus, 2006 yılında 3,3 milyar \$ dış ticaret açığı verirken, 2009 yılında bu açık 4,6 milyar \$ düzeyindedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

	2007*	2008*	2009*	2010a	2011a	2011a
İhracat (milyon \$)	15.165	19.319	14.445	16.708	16.522	18.130
İthalat (milyon \$)	19.099	24.638	19.096	20.281	20.686	22.638
Denge	-3.934	-5.319	-4.651	-3.573	-4.164	-4.507
Hacim	34.264	43.957	33.541	36.989	37.208	40.768

(*) : ITC - Trademap

(a) : EIU tahmini

Kaynak: EIU Country Risk Report Ocak 2011

Tunus'un 2009 yılında ihracatı, bir önceki yıla göre % 25 azalarak 14,4 milyar dolara, ithalatı ise %23'lük bir düşüş göstererek 19 milyar dolar düzeyine gerilemiştir

Tunus dış ticaretinde gözlenen azalma büyük ölçüde Tunus'un en büyük ticari partneri olan AB ülkelerinin küresel krizden önemli oranda etkilenmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak 2009 yılı Aralık ayından itibaren bir artış gözlenmiş olup, 2010 yılında ithalat ve ihracat miktarlarında % 8-9 arasında bir artış hedeflenmektedir.

İhracatında Başlıca Ürünler

Tunus'un ihracat yapısı ise ülkenin aynı zamanda üretim desenini de yansıtmaktadır. İhracatında tekstil ve hazır giyim yaklaşık % 24 oranında pay alırken, elektrikli ve elektriksiz makineler ürünler % 23 ile ikinci sırada yer almaktadır. Ardından % 14 pay ile ham petrol ve % 5 ile gübre gelmektedir.

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2007	2008	2009
Hurma, incir, avokado ve guava armudu, mango, mangost			

1509	Zeytinyağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	543.806	620.313	395.740
2523	Çimento	118.549	153.127	98.425
2709	Ham petrol	2.056.349	2.630.842	1.553.143
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	397.296	707.809	411.787
2809	Difosfor pentaoksit; fosforik asit ve polifosforik asitler	268.670	725.132	310.140
2835	Fosfinatlar, fosfonatlar, fosfatlar ve polifosfatlar	130.799	294.680	190.342
3103	Fosfatlı mineral/kimyasal gübreler	263.198	645.763	287.320
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/üçünün karışımları	397.434	878.265	372.689
3926	Plastikten diğer eşya	115.449	144.912	136.591
4818	Tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil, kumaş, masa örtüsü vb	61.314	77.981	88.664
6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	367.853	436.282	378.952
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	219.078	250.329	224.936
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	872.323	867.917	646.420
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	447.624	488.868	410.970
6205	Erkek/erkek çocuk için gömlek	116.807	121.409	88.927
6208	Kadın/kız çocuk için iç ve gece giyim eşyası	93.706	104.846	80.660
6210	Plastik, kauçuk sıvanmış, emdirilmiş elyaftan hazır giyim eşyası	163.107	161.631	141.205
6211	Kadın/kız çocuk için spor, kayak ve yüzme kıyafetleri vb giyim eşyası	680.168	728.223	624.253
6212	Sutyen, korse, korse kemer, pantolon askısı, çorap bağı, jartiyer	208.040	173.193	122.601
6307	Diğer hazır eşya (elbise patronları dahil)	144.865	140.866	118.974
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, Tabii, suni vb kösele	357.837	364.695	305.238
6406	Ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dolak vb	180.862	196.366	161.692
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	101.822	139.659	70.234
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	63.608	101.669	111.216
7326	Demir/çelikten diğer eşya	49.902	73.068	83.578
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	23.199	57.822	63.153
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	92.742	105.947	77.922
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	133.101	127.346	85.500
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	79.173	236.073	246.651
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	15.926	171.242	163.027
8531	Elektrikli ses/görüntülü işaret cihazları	116.889	68.568	90.878
8534	Baskı devreler	83.080	96.069	68.735
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	504.948	672.636	548.684
8538	Elektrik kontrol/dağıtım için tablo, konsollar, masalar vb. Diğer mesnetler	168.989	200.295	98.898
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	573.909	1.025.013	1.004.241
8548	Pil, batarya, akümülatör. Döküntü/hurda vb. Yerde belirtilmeyen makine vb. Aks./p	48.062	89.186	79.272
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	257.473	234.440	221.946
8716	Taşıtlar için römorklar, yarı römorklar vb. ile aksam-parçaları	33.113	47.435	59.418
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	69.129	94.124	86.929
	Diğerleri	4.380.296	4.694.911	3.958.806
	TOPLAM	15.165.396	19.319.956	14.445.136

Kaynak: ITC Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

Tunus'un ithalatında tüketim mallarının payı yaklaşık % 30 gibi yüksek bir oran tutmakta olup, bu durum endüstri açısından ülkenin kendine yeterli olmadığını göstermektedir. Hammadde ve yarı mamuller ithalatı, başta pamuk ve kumaş olmak üzere, tekstil hammaddeleri, endüstri alet ve makineleri, mineral yakıtlar gibi enerji hammaddeleri, oto yan sanayi, plastik maddeleri ve türevleri, hububat ve demir çelik gibi hammaddelerden oluşmaktadır.

Tunus'a tekstil hammaddesi (iplik ve kumaş) ve tekstil makineleri, hububat (Tunus'un açığı bulunmaktadır.), tütün ve mamulleri, çeşitli demir-çelik ürünleri, metal eşya, otomotiv yan sanayi ürünleri, büro makineleri ve haberleşme cihazları, elektriksiz makineler, ulaşım araçları, elektrikli makineler ve cihazlar ile inşaat malzemelerinin potansiyel ihracat ürünleri olduğu düşünülmektedir.

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2007	2008	2009
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.328.084	2.237.539	1.106.684
8703	Otomobil	557.121	662.836	652.171
5209	Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	621.877	641.802	527.952
2709	Ham petrol	583.254	935.510	502.478
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	449.062	844.680	487.010
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	33.170	268.726	333.366
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	271.848	298.040	326.651
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	379.171	432.597	323.940
1001	Buğday ve mahlut	575.666	810.607	322.175
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablolar	264.691	384.473	294.226
6217	Giyim eşyasının hazır teferruatı, parçaları, aksesuarları	296.682	329.419	275.739
8538	Elektrik kontrol/dağıtım için tablo, konsollar, masalar vb. Diğer mesnetler	289.833	278.376	243.435
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	237.557	267.483	221.512
5208	Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	244.166	258.955	214.317
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	157.617	183.056	211.783
7408	Bakır teller	247.141	293.064	210.327
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	185.538	186.479	197.539
3926	Plastikten diğer eşya	160.260	193.081	190.017
8542	Elektronik entegre devreler	117.808	184.709	186.595
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	189.982	208.053	184.297
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	170.040	187.390	167.256
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	104.431	134.630	166.427
3003	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere karıştırılmış ilaçlar (dozsuz)	125.611	155.703	165.344
8411	Turbo jetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	97.794	77.562	153.265
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	164.357	153.149	142.953
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	154.136	180.694	138.548
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	124.161	132.100	136.805
6406	Ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dolak vb	114.120	126.742	133.354
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	285.880	287.294	132.982
1005	Mısır	140.853	221.757	126.979
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	120.667	936.543	121.795
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	88.026	117.004	120.454
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	123.809	303.893	118.563

4107	Sığır ve atların dabalıanmış ve hazırlanmış deri ve koselesi	112.242	135.551	117.711
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	81.941	105.012	114.355
1201	Soya fasulyesi	0	11.572	108.876
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	77.764	73.639	105.216
8481	Muslukçu, borucu eşyasi-basınc düşürücü, termostatik valf dahil	117.138	123.743	103.639
7326	Demir/çelikten diğer eşya	74.015	113.491	101.667
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	54.228	120.750	100.079
	Diğerleri	9.577.631	11.040.672	9.507.692
	TOPLAM	19.099.372	24.638.376	19.096.174

Kaynak: ITC Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Tunus'un dış ticaretinde ilk dört sırayı, 2009 yılı verileri itibarıyla, Fransa, İtalya, Almanya, Libya ve İngiltere almaktadır. Tunus'un dış ekonomik ilişkilerinde AB önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Tunus Arap dünyasında AB ile Ortaklık Anlaşması imzalayan ilk ülke olma özelliğine sahiptir. Tunus, dış ticaretinin ağırlıklı bölümünü AB ülkeleri ile gerçekleştirilmekte olup, en yoğun ticari ve ekonomik ilişkilere sahip olduğu başlıca AB ülkeleri Fransa, İtalya ve Almanya'dır. Tunus ihracatın % 74'ünü, ithalatın % 62'sini AB ülkelerinden gerçekleştirmektedir.

2009 yılında Tunus'un ihracatı içerisinde 13'üncü sırada yer alan Türkiye'nin payı % 1,2 olmuştur. Aynı yıl Tunus'un ithalatında Türkiye 8'inci sırada yer almak olup pazar payı % 3'dür.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009
Fransa	% 33	% 32	% 32	% 29	% 30
İtalya	% 24	% 22	% 23	% 21	% 21
Almanya	% 8	% 8	% 8	% 7	% 9
Libya	% 5	% 5	% 5	% 5	% 6
İngiltere	% 3	% 3	% 4	% 5	% 5

Kaynak: ITC - Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009
Fransa	% 23	% 23	% 21	% 18	% 20
İtalya	% 21	% 19	% 19	% 17	% 16
Almanya	% 8	% 8	% 8	% 7	% 9
Çin	% 3	% 3	% 3	% 4	% 5
İspanya	% 5	% 5	% 5	% 4	% 5

Kaynak: ITC - Trademap

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

Tunus, beyan ve taahhütler itibarıyla uluslararası sisteme entegre bir dış ticaret politikası izlemekle birlikte, anılan ülkenin gerek Dünya Ticaret Örgütü nezdinde bildirimde bulunmasına rağmen indirim taahhütleri açısından yüksek tarifeleri bağlamış olması, gerek ithalatta uygulamakta olduğu teknik engeller nedeniyle esasen korumacı bir dış ticaret politikası takip ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan Tunus, stratejik sektörler dışında ithalatı serbestleştirme politikası izlemektedir. İthal edilen ürünlerin %97'si ön izin gerektirmemektedir. Tarım ürünlerine uygulanan gümrük tarife oranları yüksek olup, diğer bazı ithalat engelleri de bulunmaktadır. Tunus'ta tarım ürünlerinde %67 gümrük uygulanırken; diğer ürünlerde %31 uygulanmaktadır. Ancak, diğer Arap ve Kuzey Afrika Ülkelerinden ithal edilen tarım ürünlerine tercihli gümrük tarife oranları uygulanmaktadır. Arap ülkelerinden ithal edilen pamuğa gümrük vergisi uygulanmazken diğer ülkelerden ithal edilen pamuğa %17 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Gıda ürünleri dahil olmak üzere Tunus Gümrükleri resmi bir açıklama göstermeden ürünleri reddedebilmektedir.

Patlayıcı maddeler ile askeri ve güvenlik ile ilgili donanımların Tunus'a ithalatında kontrol mekanizması çok sıkıdır. Bu mallar ülkeye ancak özel izinle ithal edilebilmektedir.

Tunus bankacılık sistemine göre, yerli ve yabancı bankalar müşterilerinin Tunuslu veya yabancı olmasına göre farklı işlemler uygulamaktadır. Yabancı firmalar (özellikle off-shore firmalar) off shore bankalarla çalışabilirken, Tunuslu firmalar sadece Tunuslu (in shore) bankalarla çalışmak zorundadır. Off shore bankalar uluslararası bankacılık sistemine tabidir ve her tür para transferi bu bankalar üzerinden mümkün bulunmaktadır. Ancak Tunuslu firmaların çalıştığı Tunus bankaları Merkez Bankasının izni olmaksızın döviz transfer edememektedir. Tunus vatandaşları yurt içinde döviz hesabı da açtıramamaktadır.

Tunuslu firmaların peşin ödeme yapamaması nedeniyle vesaik mukabili veya akreditifli ödeme şekillerini kullanma zorunluluğu vardır. Tunuslu iş çevrelerinde genelde vesaik mukabili ödeme tercih edilmektedir. Ancak, mal bedelinin tahsilinde herhangi bir güçlükle karşılaşılmaması için akreditifli ödeme şeklinin kullanılmasında yarar bulunmaktadır.

İthalat Rejimi

Gıda ürünlerinin Tunus'a ithalatında teknik kontrol belgesi aranmaktadır. Teknik kontrol belgesi ürüne ilişkin teknik spesifikasyonları kapsamaktadır. Ayrıca, gıda ürünlerinin hijyen ve standardına uygunluğunu göstermektedir. Söz konusu belge, Tunus Ticaret ve El Sanatları Bakanlığı tarafından düzenlenmektedir. Ayrıca, bitki ve hayvan ithalatında Tunus Tarım Bakanlığı tarafından bitki ve hayvan sağlığı sertifikaları düzenlenmektedir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Dünya Ticaret Örgütü'nün kurucu üyelerinden olan Tunus'un uyguladığı basit ortalama MFN tarife oranı %26,8, ağırlıklı MFN tarife oranı ise %21,3'dür. Tunus'a mal ithalatında gümrük vergisinin yanında %3 gümrük hizmet harcı, ürüne göre %1 sanayi geliştirme fonu, %5 çevre koruma vergisi, %10 ithal gelir vergisi tahsil edilmektedir. Katma Değer Vergisi, eğitim, sağlık ve toplum için hassas ürünler için %6, bilgisayar malzemeleri, üretim makineleri vb. için %12, diğer mal ve hizmetler için %18'dir.

Tarım ürünleri ve balıkçılık sektöründe faaliyet gösteren firmalar için kurumlar vergisi oranı %10, diğer sektörlerdeki firmalar için ise %35'tir. Asgari kurumlar vergisinin %15'i ve gelir vergisinin %45'i oranında olmak şartıyla kar ve yeniden yatırım gelirlerine %35'ten %100'e kadar vergi indirimi uygulanmaktadır.

İşe başlama tarihinden itibaren ilk 10 yıl boyunca tarımsal projelerden sağlanan ihracat gelirleri ve bölgesel kalkınma projeleri vergiden muaf olup, ilk on yıldan sonra ihracat gelirleri süresiz olarak, bölgesel kalkınma projeleri ise 10 yıl süreyle %50 vergi indirimine tabiidir.

Tarife Dışı Engeller

Tunus, beyan ve taahhütler itibarıyla uluslararası sisteme entegre bir dış ticaret politikası izlemekle birlikte, anılan ülkenin Dünya Ticaret Örgütü nezdinde bildirimde bulunmasına rağmen indirim taahhütleri açısından yüksek tarifeleri bağlamış olması nedeniyle esasen korumacı bir dış ticaret politikası takip etmektedir. Ayrıca, Tunus'ta gümrük işlemlerinin yavaş ve uzun olması tarife dışı engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Tunus Ulusal Standardizasyon ve Sınai Mülkiyet Enstitüsü (INNORPI) Sanayi ve Enerji Bakanlığı'na bağlı bir kamu kuruluşudur. İhtiyari ve zorunlu standartların belirlenmesinden ve yayımlanmasından sorumlu tek kuruluştur. Teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmeleri Tunus Resmi Gazetesinde yayımlanmaktadır. Tunus ISO ve WIPO'ya üyedir.

Tunus'ta ISO 9000/9002 standartları uygulanmaktadır. Ulusal standartların yapılandırılmasından INNORPI sorumludur. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren birçok firma halihazırda ISO 9000/9002 sertifikası almaya hak kazanmıştır.

İthalat ve ihracata konu mallardan gerekli görülenlerin standardına veya teknik düzenlemesine uygunluğunun veya kalitesinin değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı uyarınca gerçekleştirilmekte olup, Tunus ile olan ticaretimizde bu kapsamda sorun yaşanmamaktadır.

Bunun yanında, Tunus EUROMED çerçevesinde, teknik mevzuat uyumu altyapı çalışmalarını sürdürmektedir. Bahse konu çalışmaların tamamlanmasını müteakip, Tunus tarafı Avrupa Birliği ile

Sanayi Ürünlerinde Uygunluk Değerlendirmesi ve Kabul Anlaşması (ACAA) imzalanmak üzere müzakerelere başlayacaktır. Bu çerçevede, ülkemizin AB mevzuat uyumu sürecindeki deneyimini paylaşmaya hazırdır ve ACAA ile ilgili gelişmelerden haberdar olmak ve süreçte yer almak istemektedir.

Kambiyo Rejimi

Tunus'ta serbest ticaret kuralları geçerli olmakla birlikte, bankacılık ve kambiyo sistemleri henüz tam serbest değildir.

Tunus kambiyo rejimi 1980 öncesi kambiyo rejimimize benzemektedir. Tunuslu vatandaş Merkez Bankasından izin alınmaksızın döviz alıp satamaz veya transfer edemez. Ancak, ihracat ve ithalat işlemi yapan Tunuslu firmaların Merkez Bankası izniyle döviz transferi mümkündür. Diğer taraftan Tunus vatandaşının yurt dışı ile doğrudan bir ilişkisi (dış ticaretle uğraşmak, yurt dışında görevli olmak vs) yok ise, yurt dışına çıkarabileceği para miktarı yıllık 6.000 Tunus Dinarı karşılığı döviz ile sınırlıdır. İş adamlarına uygulanan bu miktar daha yüksek olmakla birlikte yine de sınırlama vardır.

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Ülkemiz ile Tunus arasındaki ticari ilişkiye baktığımızda ülkemiz lehine bakiye verdiği görülmektedir. 2008 yılında 1,1 milyar dolara ulaşan Türkiye ile Tunus arasındaki dış ticaret hacmi küresel finansal krizin etkilerinin tüm dünyada hissedildiği 2009 yılında %23 oranında gerileyerek 882 milyon dolara ulaşmıştır. 2010 yılında ise dış ticaret hacmimiz % 13 oranında artarak 994 milyon dolar olmuştur. Türkiye'nin Tunus'a 2010 yılı ihracatı % 10 oranında artarak 714 milyon dolar, ithalatımız ise % 19 oranında artarak 280 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye-Tunus Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2000	162.271	64.842	227.113	97.429
2001	140.592	72.935	213.527	67.657
2002	121.141	71.800	192.941	49.341
2003	220.015	98.139	318.154	121.876
2004	256.162	100.409	356.571	155.753
2005	294.785	117.372	412.158	177.413
2006	324.893	150.094	474.987	174.799
2007	530.277	229.788	760.065	300.489
2008	778.098	365.381	1.143.480	412.717
2009	647.082	234.980	882.062	412.102
2010	714.418	280.405	994.823	434.013
2010 (Ocak-Şubat)	118.635	12.738	131.373	105.897
2011 (Ocak-Şubat)	70.339	25.488	95.827	44.851

Kaynak : DTM

İhracat

Tunus'a zeytinyağı işleme, unlu mamuller işleme tesisi makine ve ekipmanlarının uygun fiyat nedeniyle satılabildiği bilinmektedir. Tunus dış ticaret politikasının genel yaklaşımı ile de uyumlu olmak üzere, Tunus'a tekstil hammaddesi (iplik ve kumaş) ve tekstil makineleri, hububat (Tunus'un açığı bulunmaktadır), tütün ve mamulleri, demir-çelik ürünleri, metal eşya, otomotiv yan sanayi ürünleri, büro makineleri ve haberleşme cihazları, elektrikli ve elektriksiz makineler, ulaşım araçları ihraç edilmektedir.

Tunus'un ihracatının % 63'ünü oluşturan tekstil, elektrikli ve elektriksiz makine sanayi ve tarımsal ürünler açısından rekabet eden endüstrilere sahip olduğumuz söylenebilir.

2007 yılında ABD'de başlayan finansal kriz 2008 ve 2009 yıllarında kademeli olarak dünyanın birçok ülkesinde etkisini hissettirmiştir. 2005-2008 yılları arasında Türkiye'nin Tunus'a olan ihracatı sürekli artarken 2009 yılında ihracatımız krizin etkisiyle % 16 oranında azalarak 647 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında ise ihracatımız % 10 oranında artarak 714 milyon dolar olmuştur. Her gün karşılıklı olarak yapılan uçak seferleri sayesinde Tunusluların Türkiye'den hazır giyim ve kuyumculuk ürünleri satın alarak yıllık 100-150 milyon \$ baval ticareti gerçekleştirdikleri tahmin edilmektedir.

2009 yılında Tunus'a ihraç edilen belli başlı ürünler; demir-çelik yarı mamuller, inşaat demiri, filmaşın,

pamuklu dokuma kumaş, otomobil, oto yedek parça, petrol yağları, buzdolabı, klima, iş ve maden makineleri, hazır giyim, örme giyim eşyası, kablo, transformatör, şofben, elektrik tabloları, demir-çelik borular, soba, ocak, çelik halat ve demir-çelik inşaat aksamıdır.

Türkiye'nin Tunus'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)
(2011 yılı aylık ihracat verileri için tıklayınız)

GTİP	Ürünler	2008	2009	2010
5209	Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	54.425	52.244	60.304
8703	Otomobili, steysin vagonlar, yarış arabaları	68.788	68.694	58.461
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	170.669	126.530	57.499
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	25.109	16.352	48.082
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	11.679	16.293	21.392
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	1.478	6.486	20.135
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	7.179	13.991	17.419
1001	Buğday ve mahlut	-	6.489	15.824
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	68.871	3.634	15.697
5211	Pamuk men (dokuma, %85 > pamuklu, suni-sentetik karışık, 200g/m2 den ağır)	9.595	9.166	15.129
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	2.732	10.454	14.084
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	14.165	8.892	14.014
6006	Diğer örme mensucat	3.621	5.745	13.965
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	7.867	8.353	11.521
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	13.183	7.540	9.893
7213	Demir/çelik filmaşin (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	9.198	4.552	9.164
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	6.111	3.801	8.862
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	3.777	5.759	8.441
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	9.257	6.625	7.780
6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	941	1.478	7.583
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	397	391	7.051
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	753	4.665	6.832
7216	Demir/alaşimsız çelikten profil	10.432	5.398	6.694
5208	Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	4.337	4.117	6.622
6205	Erkek/erkek çocuk için gömlek	931	3.328	6.610
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	14.873	8.884	6.062
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. Ayıklama, eleme vb. İçin makineler	503	1.812	5.783
6004	Diğer örme mensucat (en>30cm, elastomerik/kaçuk iplik=>%5)	1.994	2.253	5.444
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	5.917	8.777	5.320
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	2.463	3.569	5.109
7321	Demir-çelik soba, ocak, ızgara, ocak, mangal vb. Ev eşyası	4.632	3.933	4.751
7408	Bakır teller	821	903	4.586
7312	Demir-çelik tellerden örme halat, kablo, örme hantlar	4.345	4.172	4.565
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	1.789	3.227	4.372
5210	Pamuk men (dokumalar, ağırlıkça % < 85 ten az pamuk içeren, <= 200 g/m ²)	1.505	1.868	3.798
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	558	2.150	3.788
8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	2.232	3.925	3.753
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	49.791	28.251	3.714
5702	Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb)	1.265	724	3.524
6103	Erkek/erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	37	3.055	3.494

Diğerleri	179.876	168.600	177.296
TOPLAM	778.098	647.082	714.418

İthalat

Tunus'un önemli ihrac ürünlerinden fosfat türevleri karşılaştırmalı üstünlüğe sahip görülmektedir. Tunus aynı zamanda tarım ve kimya sektörüne ucuz hammadde sağlanması açısından önem taşımaktadır.

2010 yılında Tunus'tan yapılan ithalat bir önceki yıla nazaran %19 oranında artarak 280 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tunus'tan ithalatımıza baktığımızda toplam ithalatın % 54'ünü 150 milyon \$ ile gübre başta gelmektedir. Mineral yağlar, fosforik asit, yazar kasalar, kablolar, elektrik malzemeleri, demir-çelik hurda ve hazır giyim önemli ithalat kalemlerimizdir.

Türkiye'nin Tunus'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	Ürünler	2008	2009	2010
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/üçünün karışımları	206.931	117.064	149.709
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	-	15.586	28.691
2809	Difosfor pentaoksit; fosforik asit ve polifosforik asitler	46.131	2.992	13.373
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	3.751	-	11.399
2835	Fosfinatlar, fosfonatlar, fosfatlar ve polifosfatlar	25.048	17.802	9.255
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablo	667	4.437	8.736
8470	Hesap, muhasebe, kaydedici kasa, damga basan makineler	6.478	17.054	7.847
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	2.648	7.343	6.100
0804	Hurma, incir, avokado ve guava armudu, mango, mangost (taze/kurutulmuş)	3.495	3.958	4.216
6911	Porselen ve çiniden sofraya, mutfak ve tuvalet eşyası	4.539	4.983	3.782
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	4.351	3.476	3.361
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	2.960	3.584	3.284
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	3.734	3.074	3.244
8483	Transmisyon milleri, kranklar, yatak kovanları, dişliler, çarklar	219	2.325	2.740
5209	Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	10.217	4.262	2.677
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	841	969	1.644
7616	Aluminyumdan diğer eşya	318	988	1.600
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb kösele	901	653	1.453
4105	Koyun ve kuzuların dabalı derileri	1.005	637	1.452
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	26	2.163	1.384
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	1.704	1.295	1.174
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	-	1	1.150
6205	Erkek/erkek çocuk için gömlek	740	795	694
3926	Plastikten diğer eşya	305	191	636
8531	Elektrikli ses/görüntülü işaret cihazları	52	178	562
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	200	459	541
4101	Sığır ve at cinsi hayvanların derileri-ham	409	52	527
4009	Vulkanize edilmiş kauçuktan boru ve hortumlar ve donanımları	120	94	522
7615	Aluminyumdan evde kullanılan; sağlığı koruyucu eşya vb. Aksamı	-	-	477
6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	804	421	448
4112	Koyun ve kuzuların diğer deri ve köseleleri	1.249	416	448
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	437	392	422

9030 Alfa, gama, beta, x ışını, kozmik vb. Işınları ölçen alet ve cihazları	23	264	302
4102 Koyun ve kuzuların ham derileri	483	541	294
9026 Sıvı-gaz akışı, seviyesi, basıncı vb. Ölçen alet ve cihazlar	46	279	252
2917 Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenürleri ve türevleri	-	-	243
6104 Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, panolon vs. (örme)	337	193	235
6112 Spor kıyafetleri, kayak, yüzme kıyafetleri (örme)	609	280	233
6212 Sütyen, korse, korse kemer, pantolon askısı, çorap bağı, jartiyer	797	294	222
8517 Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	3	1	219
Diğerleri	32.803	15.485	4.860
TOPLAM	365.381	234.980	280.406

Kaynak : DTM

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması:

Tunus'un AB ile sanayi ürünlerinde 2008 yılında serbest ticaret alanı oluşturulmasını öngören Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmaktadır. Bu anlaşma 1998 yılında yürürlüğe girmiş ve gümrük vergisi indirimleri 1996 yılı başında başlatılmıştı. Bu anlamda günümüze değin, esasen halihazırda da, Türk ihracatçısı Tunus Pazarı'nda AB kaynaklı ürünlere karşı önemli bir vergi dezavantajı ile karşı karşıyadır. Ancak Kasım 2004'de Türkiye ile Tunus arasında imzalanan ve Temmuz 2005 itibarıyla yürürlüğe giren Anlaşma uyarınca iki ayrı liste itibarıyla Ülkemiz menşeli sanayi ürünlerine, Tunus tarafından uygulanan gümrük vergilerinin yedi ve dokuz yıl içinde sıfırlanması öngörülmektedir. Dolayısıyla Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile hemen gümrük vergisiz pazara giriş imkanı sağlanmayacaktır ancak, her geçen yıl gümrük vergisinden kaynaklanan maliyetlerimiz azalacaktır. Anlaşma, 7 Nisan 2004 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye-Fas Serbest Ticaret Anlaşması'ndan sonra ülkemizin Kuzey Afrika ülkeleri ile akdettiği ikinci Serbest Ticaret Anlaşması olma özelliğine sahiptir.

Türkiye, Tunus menşeli sanayi mallarının Türkiye'ye ithalatında gümrük vergilerini Anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihi itibarıyla sıfırlamayı taahhüt etmiştir.

Tunus tarafı; indirim takvimine ilişkin Anlaşmanın I sayılı Protokol'ünde yer alan hükümler gereğince, Türk menşeli bir kısım sanayi mallarının Tunus'a ithalatında gümrük vergilerini Anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihi itibarıyla sıfırlayacaktır. Bu çerçevede, söz konusu Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Tunus'a ithalatta muafiyetten yararlanan Türk menşeli sanayi ürünlerinin payı, ülkemizin 2000-2003 döneminde Tunus'a gerçekleştirdiği sanayi ürünleri toplam ihracatının değer bazında ortalama %23'üne ulaşacaktır. Örnek vermek gerekirse; ülkemiz menşeli tabii boratlar, maden cevherleri, sodyum karbonat, kauçuktan boru ve hortumlar, pamuk ve döküntüleri, naylon/polyamid/polyester iplikleri, sentetik filament demetleri ve lifler, dokunmamış mensucat, dokunmuş kadife, peluş, tırtıl mensucat, demir-çelikten ark kaynağı, yassı hadde demir-çelik mamulleri, bakır teller, bulaşık makineleri, sıvı dielektrik transformatörleri, iş makineleri (greyder, küreyici, yol silindirleri, vs.), bazı binek otomobilleri (silindir hacmi 1500 cc'den küçük olanlar), zirai/ormancılık traktörleri başta olmak üzere, ağırlıklı olarak ham maddeler ile Tunus'un üretmediği nihai ve yarı mamuller gümrük vergisinden muaf olarak bu ülkeye ithal edilebilecektir.

Diğer taraftan, söz konusu Protokolün ekindeki I sayılı Liste'de yer alan ve ülkemizin 2000-2003 döneminde Tunus'a gerçekleştirdiği sanayi ürünleri toplam ihracatının değer bazında ortalama %27'sine tekabül eden sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergileri yıllık %12 (son yıl %16) oranında indirimlerle 7 yılda sıfırlanacaktır. I sayılı Liste kapsamında başlıca; ham mermer ve travertenler, plastik mamulleri, tekstil iplikleri, sentetik/suni filamentten mensucat, tüller, örme tüylü mensucat, bazı seramik mamulleri, filmaşın, demir-çelik çubuklar ve teller, demir-çelikten eşya, beyaz eşya aksam ve parçaları, bazı binek otomobilleri (1500 cc ve üzeri) ve bunların aksam ve parçaları yer almaktadır.

Protokolün ekindeki II sayılı Liste'de yer alan ve ülkemizin 2000-2003 döneminde Tunus'a gerçekleştirdiği sanayi ürünleri toplam ihracatının değer bazında ortalama %50'sine tekabül eden sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergileri Anlaşmanın yürürlüğe girişinden iki yıl sonra %9, takip eden yıllarda ise yıllık %13'lük indirimlerle 9 yılda sıfırlanacaktır. II sayılı Listede ise, klinker, çimento, kozmetik/parfümeri müstahzarları, sabunlar, yıkama/temizleme müstahzarları, kara taşıtlarının dış lastikleri, kağıt ve kartonlar, pamuklu mensucat, diğer dokunmuş veya örme mensucat, hazır giyim, battaniye, nevresim, porselen/seramikten eşya, cam eşya, demir-çelik mamulleri (yarı mamuller, köşeli çubuklar, L şeklinde profiller, vs.), klima cihazları, buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, toplu yolcu taşıtları, yük taşıtları, vs. yer almaktadır.

Anlaşma'da ayrıca, Tunus açısından taviz dışı bırakılan ürünler III sayılı Listede (negatif liste) sayılmaktadır. Anılan Liste, sanayi malları itibarıyla, AB-Tunus Ortaklık Anlaşması'ndaki negatif liste ile aynıdır. Listede; elde dokunmuş halı ve yer kaplamaları, el işi danteller, el örgüsü duvar halıları, yer bezleri, bulaşık bezleri ve kullanılmış giyim eşyası yer almaktadır.

Listelerin incelenmesinden, Tunus'un; ihracatımızın önemli kalemleri arasında yer alan tekstil-konfeksiyon, elektrikli cihazlar, beyaz eşya (bulaşık makinesi hariç) başta olmak üzere, nihai mamuller ile çimento, klinker, mermer ve demir-çelik mamulleri (uzun mamuller) itibarıyla hassasiyetinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tarım ürünleri açısından başlangıç aşamasında, nohut, fasulye, kuru üzüm, kabuksuz fındık ve fındık püresinde tarife kontenjanı çerçevesinde indirilmiş gümrük vergili taviz elde edilirken; tarife kontenjanlı olarak, hurma, sardalye, uskumru, yumuşakçalar ile harissada (Tunus'a has acılı ezme) gümrük vergisi muafiyeti tanınmıştır.

01. TEMMUZ.2005 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİREN TÜRKİYE-TUNUS SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ PROTOKOLLERİ

PROTOKOL I

(5.2 nci Maddede atıfta bulunulan)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE TUNUS CUMHURİYETİ ARASINDAKİ İTHALAT GÜMRÜK VERGİLERİNİN VE EŞ ETKİLİ VERGİLERİN KALDIRILMASI

1. Tunus menşeli ürünlerin Türkiye'ye ithalinde uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte yürürlükten kaldırılacaktır.
2. Bu Protokolde sıralananlar dışındaki Türkiye menşeli ürünlerin Tunus'a ithalinde uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte kaldırılacaktır.
3. Bu Protokolde sıralanan Türkiye menşeli ürünlerin Tunus'a ithalinde uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler, aşağıda açıklanan takvim çerçevesinde kaldırılacaktır:

a) **Liste I**'de sıralanan ürünler için uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler aşağıdaki şekilde indirilecektir:

- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten dört yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %40'ına indirilecektir; (1 Temmuz 2009-1 Temmuz 2010 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten beş yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %28'ine indirilecektir; (1 Temmuz 2010-1 Temmuz 2011 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten altı yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %16'sına indirilecektir; (1 Temmuz 2011-1 Temmuz 2012 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten yedi yıl sonra geriye kalan vergiler kaldırılacaktır. (1 Temmuz 2012 tarihinden sonra)

b) **Liste II**'de sıralanan ürünler için uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler aşağıdaki şekilde indirilecektir:

- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten dört yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %65'ine indirilecektir; (1 Temmuz 2009-1 Temmuz 2010 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten beş yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %52'sine indirilecektir; (1 Temmuz 2010-1 Temmuz 2011 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten altı yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %39'una indirilecektir; (1 Temmuz 2011-1 Temmuz 2012 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten yedi yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %26'sına indirilecektir; (1 Temmuz 2012-1 Temmuz 2013 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten sekiz yıl sonra her bir gümrük vergisi ve eş etkili vergi, temel verginin %13'üne indirilecektir; (1 Temmuz 2013-1 Temmuz 2014 tarihleri arasında)
- işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten dokuz yıl sonra geriye kalan vergiler kaldırılacaktır. (1 Temmuz 2014 tarihinden sonra)

c) İşbu Protokolün 3'üncü Maddesinin (a) ve (b) fıkralarının hükümleri **Liste III**'te bulunan ürünlere uygulanmayacaktır. Liste III'te belirtilen ürünlere uygulanan düzenlemeler Ortaklık Komitesinde tekrar gözden geçirilecektir.

PROTOKOL II

(12'nci Maddede atıfta bulunulan)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE TUNUS CUMHURİYETİ ARASINDA TEMEL TARIM, İŞLENMİŞ TARIM VE BALIKÇILIK ÜRÜNLERİ TAVİZ DEĞİŞİMİ

1. Taraflar arasındaki ticarete, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle beraber ithalatta hiçbir yeni miktar kısıtlaması veya eş etkili tedbir konulmayacaktır. İthalatta uygulanan tüm miktar kısıtlamaları ve eş etkili vergiler işbu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte kaldırılacaktır.

2. Bu Protokol'ün Ek'i **Tablo A**'da yer alan Tunus Cumhuriyeti menşeli ürünler, Türkiye Cumhuriyeti'ne bu Tablo'da belirtilen şartlara göre ithal edilecektir.
3. Bu Protokol'ün Ek'i **Tablo B**'de yer alan Türkiye Cumhuriyeti menşeli ürünler, Tunus Cumhuriyeti'ne bu Tablo'da belirtilen şartlara göre ithal edilecektir.
4. Taraflar, bu Protokol'ün A ve B Tablolarında yer alan ürünlerde, 'Menşeli Ürünler' kavramının tanımı ve idari işbirliği yöntemlerine ilişkin **Protokol III** hükümlerine uygun olarak, birbirlerine tercihi muamelede bulunacaklardır.
5. Taraflar, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içerisinde, bu Protokol'ün A ve B tablolarında yer alan ürünler de dahil olmak üzere, tarım ürünlerinde ikili taviz değişimini daha ileri düzeyde geliştirmek amacıyla Ortak Komite'de danışmalarda bulunacaklardır.

"Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması"nın tüm metni için tıklayınız.

KARA ULAŞTIRMASI:

Türkiye-Tunus Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması 25 Mart 2000 tarihinde Tunus'ta imzalanmış olup, 14.04.2004 tarih ve 25433 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemiz ile Tunus arasındaki ilk Ulaştırma Karma Komisyon Toplantısı 13-14 Kasım 2006 tarihlerinde Tunus'ta yapılmıştır. Anılan Toplantı sonunda imzalanan Protokol'e göre eşya taşımacılığı konusunda, 2007 yılında kullanılmak üzere, üç tip taşıma için (İkili/transit, 3. ülke taşımacılığı ve Karayolu Taşımacılığı Anlaşmasının 7. maddesinde bahsi geçen boş araç girişli taşımacılık) toplam 250 adet izin belgesi kotası belirlenmiştir.

İki ülke arasındaki mesafe, transit geçilen ülkelerin olumsuz yaklaşımları ve taşıma maliyetlerinin yüksek olması, Tunus'a yapılan taşımacılığın karayoluyla gerçekleştirilmesini engellemektedir.

Ülkemiz ile Tunus arasında karayolu üzerinden yapılan yolcu taşımacılığı faaliyeti bulunmamaktadır.

SİVİL HAVACILIK:

THY, Türkiye (İstanbul) ile Tunus arasında haftanın her günü sefer düzenlemektedir.

Türk Hava Yolları hac ve umre seferlerinde Tunus vatandaşlarını taşıyamamakta olup, Tunus'tan sadece Cezayir vatandaşlarını hac ve umre seferlerinde taşıyabilmektedir.

HABERLEŞME:

Posta
Mevcut Hizmetler:

Mektup ve koli postaları: Haftanın 6 günü uçak mektup uçak koli sevk edilmekte, yüzey mektup haftanın iki günü SAL (uçakla taşınan yüzey postaları) olarak, yüzey kolisi ise Fransa üzerinden sevk edilmektedir.

APS hizmeti: Karşılıklı anlaşma ile sağlanmaktadır.
Bürofaks hizmeti: Karşılıklı anlaşma ile sağlanmaktadır.
Western Union Hızlı Para Transferi hizmeti verilmektedir.

Türkiye-Tunus Yatırım İlişkileri

Tunus Yabancı Sermayeyi Teşvik Ajansı'nın (FIPA) 2009 yılı kayıtlarına göre, (Bu kayıtlar 10 ve yukarısı eleman istihdam eden firmaları göstermektedir.) 23 Türk firmasının toplam 10,5 milyon dolar Türk sermayesi bulunmaktadır. 23 firmadan 10'u (sermaye miktarı 4,3 milyon dolar) iç pazara yönelik iken, 13'ü (sermaye miktarı 6,1 milyon dolar) tamamen ihracata dönük kurulmuştur. 2 milyon \$ sermayeli PVC profil üreticisi Türk-Tunus ortak yatırım şirketi Adopen Wintech Tunisie olarak 2004 yılı başında Tunus'ta profil üretimine başlamış bulunmaktadır. Ayrıca, ortak yatırımda bulunmuş çeşitli Türk firmaları da bulunmaktadır. 10 kişiden daha az eleman istihdam etmiş tamamı Türk sermayeli olup, resmi kaynaklarda gösterilmeyen firmalar da bulunmaktadır.

Türkiye, Tunus'taki mevcut 10,55 milyon dolarlık yatırımının yanı sıra, Tunus Yabancı Sermaye Ajansı (FIPA) kaynaklarına göre 2007 yılındaki 48 milyon dolarlık ve 2008 yılındaki 153 milyon dolarlık hizmetler sektöründe yapmış olduğu yatırım (TAV'ın Enfidha Havaalanı ihalesini kazanması sonrasında kurmuş olduğu TAV Tunisie SA firması) ile Tunus'taki sermayesini arttırmıştır. TAV Holding (Tepe-Akfen&Vie)'in üstlenmiş olduğu söz konusu projenin toplam değeri 560 milyon dolardır. Bu proje ile TAV Tunus'taki iki havaalanının (Enfidha ve Monastir) 40 yıl süreyle işletmesini de almıştır.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Tunus'ta kambiyo mevzuatı firmanın ve bankanın Tunuslu veya Off-shore olmasına göre değişmektedir. Tunuslu firmalar Tunus bankalarıyla çalışmak zorunda olup, bu bankalar aracılığıyla yapılan işlemlerde peşin ödeme yapılamamaktadır. Dolayısıyla vesaik mukabili veya akreditifli ödeme şekilleri kullanmak zorunluluğu vardır.

Diğer taraftan yabancı sermaye firmalarının en önemli bankalarına yabancı mevduatları bakımından ve dolayısıyla para transferlerinde herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmamaktadır.

Tunuslu firmaların peşin ödeme yapamaması nedeniyle ve akreditifli ödeme şeklini de tercih etmemeleri nedeniyle ihracatçılarımız mallarının bedelini tahsil edememektedirler.

Temmuz 2006 tarihinden bu yana T.C. Tunus Ticaret Müşavirliğimiz hem Eximbank'ın hem de çeşitli büyüklükteki ihracatçı firmalarımızın alacaklarını tahsil etmek için girişimlerde bulunmuş ve 2007 yılı sonuna kadar yapılan tüm müracaatlar sonucunda alacaklar tahsil edilmiştir.

Tunus Ticaret Bakanlığı başta olmak üzere birçok yetkili kamu kuruluşu firmalarımızın Tunuslu firmalarla yapacakları ticarette özellikle teyitli akreditifi tercih etmelerini tavsiye etmişlerdir.

Tunusla olan ticari ilişkilerimizin geliştirilebilmesi için ilgili kamu kuruluşlarından yapılan bir diğer tavsiye de, Tunus'un 10 milyon nüfuslu bir pazar olması nedeniyle Türkiye gibi büyük bir ülke için fazla bir avantaj sağlamayacağı, ancak Tunus'un Türkiye ile bölgedeki diğer ülkelerde beraber çalışılmasının, ortak yatırımlarda bulunmasının iki ülke için daha avantajlı olacağı belirtilmiştir. Çeşitli mali kuruluşlardan kredi temin etme imkanı olan Tunus ile bölge ülkelerinde ortak yatırım yapılması için projelerin geliştirilmesinde yarar olacağı düşünülmektedir.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Tunus kanunları telif hakkı ve marka tescili için kayıt ve koruma sağlamaktadır. Yabancı firmaların ticari markalarını ve endüstriyel tasarımlarını Tunus Standardizasyon ve Sınai Mülkiyet Enstitüsü (INNORPI - Institut National de la Normalisation et de la Propriété Industrielle) 'ne (<http://www.innorpi.tn>) kayıt ettirmeleri gerekmektedir.

Dağıtım Kanalları

Tunus kanunları yabancı şirketlerin toptan veya perakende pazarlama işine girmesine izin vermemektedir. Tunus hükümeti Tunus vatandaşlarına iç pazarda dağıtım da kısıtlamıştır. Yabancı yatırımcılarla yapılan her ortak girişim Tunus ekonomisine yarar sağladığı için izin verilen bir istisna olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte ortak yatırım altında kurulmuş Fransa'nın Carrefour ve Casino grupları gibi birkaç hipermarkete izin verilmiştir. Yeni mevzuat belirli bölgelerdeki hipermarket sayısını sınırlamayı ve böylece küçük işletmeleri söz konusu rekabetten korumak için tasarlanmıştır.

Mal dağıtımını Tunus'ta iyi organize edilmiştir. Mallar çoğunlukla belli başlı deniz limanlarından (Tunus, Sousse, Sfax ve Bizerte) ya da hava kargo trafiğinin % 97'inin gerçekleştirildiği Tunis Carthage Havaalanından ülkeye girmektedir. Ülkenin tüm bölgelerine mal dağıtımının yapılabilmesi için Tunus'ta yeterli kara ve demiryolu ağı bulunmaktadır.

Tunus pazarına girmek isteyen yatırımcı veya ihracatçılar bazı engellerle karşılaşmaktadır. Ancak Tunus hükümeti "Tunus Yatırımı Geliştirme Kurumu" aracılığı ile zengin bir teşvik paketi hazırlamıştır.

Tunus pazarında özellikle hizmetler sektörüne girmek biraz daha zordur. Bir firma eğer Tunus hükümetinin desteklediği bir projede yer almıyorsa veya ülkedeki büyük şirketlerle iyi bağlantıları yok ise pazara girerken zorluklarla karşılaşabilmektedir. Hizmetler sektörünü düzenlemek amacıyla Tunus hükümeti bir yasa taslağı hazırlamaktadır. Bu yasa ile hizmetler sektöründe dağıtım kanallarını düzenleyecek ve franchising için bir çerçeve oluşturulması amaçlanmaktadır.

Reklam ve Promosyon

Birçok Tunuslu firma daha yeni reklam ve ticari tanıtım tekniklerini kullanmaya başlamışlardır. Tunus'taki reklam sektörü çok hızlı büyümesine rağmen yaklaşık 90 milyon dolarlık yatırıma ulaşabilmiştir. Spor faaliyetlerine sponsorluk, sektörel sanayi fuarları, posta ile tanıtım, araç üzeri reklam, basılı medya ve daha az olarakta elektronik medya reklamları olmak üzere çok çeşitli pazarlama ve reklam fırsatları bulunmaktadır. Şehirlerde yaşayan Tunuslular Avrupa standartlarını benimsemişlerdir. Devlet televizyon kuruluşu ERTT, İtalyan Rai Uno kanalının programlarını iki kanaldan Arapça olarak yayınlamaktadır. Uydu yayınları yaygın olarak izlenmekte, el-Cezire gibi Arap uydu kanallarını da yakından takip etmektedirler. 2003 yılından sonra Mosaïque ve El Jawhara isimli özel radyo istasyonları ile Hannibal ve Nessma özel TV kanalları yayına başlamıştır. Gazeteler (kamu ve özel), web siteleri, özel radyo istasyonları ve özel TV kanalları yerli ve yabancılar için aynı reklam ücreti uygulamaktadırlar. Ancak kamu kuruluşu olan ERTT televizyon kanalı yabancıların verecekleri reklamlar için yerlilere göre % 250 oranında daha fazla ücret talep etmektedir. Dükkan tabelaları Arapça olması zorunluluğu vardır ancak Fransızca da yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

1992'ye 92-117 sayılı Tüketiciyi Koruma Kanunu etiketleme ve işaretleme standartlarını belirlemiştir. Ancak bu düzenlemeler iç pazar için üretilen ürünler için tamamıyla uygulanmamaktadır. İhracat için üretilen ürünlerde etiketleme uluslararası standartlara uygun olmalıdır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tunus'ta resmi dil Arapça olmasına rağmen Fransızca ticari hayatta yaygın olarak konuşulmaktadır. Birçok Tunuslu İngilizce, İtalyanca ve Almanca da konuşabilmektedir.

Ticari belgeler Fransızca olmalıdır. Faks ticari iletişimde ayrıcalıklı yerini halen korumaya devam etmektedir.

Tunus pazarında ürünlerin tanıtılabilmesi için iyi bir acente veya distribütör ile anlaşmak çok önemlidir. Bu acentenin Tunus pazarı hakkındaki bilgisi ve ticari bağlantıları pazara yeni girecek bir ihracatçı için çok şey sağlayabilir.

Birçok Tunuslu işletmeler Tunuslu ailelere aittir veya onlar tarafından kontrol edilmektedir. Bu işletmeler yabancıların pazarlama ve dağıtım yatırımlarını hoş karşılarlarken mevcut işletmelerde yönetimi kontrol etmelerine karşı direnç gösterebilmektedir.

Dağıtım veya pazarlama anlaşmaları mali yükümlülükler ve performans ölçümleri konularında çok detaylı olmalıdır. Sözleşmelerin, deneme süresini kapsayacak şekilde oluşturulmasında fayda vardır.

Tunus ticari mevzuatı azınlık hisse sahibi Tunusluların çıkarlarını fazlasıyla koruyan hükümler de içermektedir.

Birkaç istisna dışında Tunus'ta özel dağıtım sözleşmesi yapmak kanunla yasaklanmıştır.

Finansal Kiralama (Leasing) ve Franchising

Tunus hükümeti hizmet sektörünü düzenleyen yeni bir mevzuat hazırlamaktadır. Yeni yasanın meclis tarafından incelenmesi devam etmektedir. Yasa, yurtdışı dağıtım kanalları ve ticari franchising düzenlemeleri gibi önemli konuları ele almaktadır. Bu hizmet düzenlemeleri kanun haline gelinceye kadar, Tunus hükümetinin geleneksel franchising uygulamasına karşı çıktığını unutmamakta yarar vardır. Yeni hizmetler yasının kabul edilmesiyle Tunus'ta yeni franchising fırsatlarının açılması beklenmektedir.

Akreditif Kullanımı

Tunuslu firmaların peşin ödeme yapamaması nedeniyle vesaik mukabili veya akreditifli ödeme şekillerini kullanma zorunluluğu vardır. Tunuslu iş çevrelerinde genelde vesaik mukabili ödeme tercih edilmektedir. Ancak, mal bedelinin tahsilinde herhangi bir güçlük karşılaşılmaması için akreditifli ödeme şeklinin kullanılmasında yarar bulunmaktadır.

Kamu İhaleleri

Tunus'ta uluslararası ihaleler genelde Fransızca olarak ülke çapında yayınlanan "Le Presse ve/veya Le Renouveau" gazetelerinde, büyük ölçekli ihaleler uluslararası basında da yayınlanmaktadır. Bazen ilgili kamu kuruluşu tarafından doğrudan yabancı ülke Büyükelçiliklerine yazılı olarak da bildirilmektedir. Bilindiği gibi, Tunus'ta ve diğer ülkelerde açılan uluslararası ihalelerin Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın <http://www.dtm.gov.tr/> web sayfasından takip edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Tunus'ta uluslararası ihaleyle iş almak ihaleye katılan firmanın teknik olarak yeterliliği ve düşük teklif vermesi gibi hususların yanı sıra Tunus'un firmanın menşei ülke ile olan siyasi ilişkilerine ve sağlanan finansmana ve özellikle ihaleye katılan firmanın kendi ülkesinin siyasi desteğine sahip olması gibi faktörlere de büyük ölçüde bağlıdır. Ekonomik durumu iyi ve özellikle siyasi makamlarla ilişkileri güçlü olan yerel bir müteahhit firmayla oluşturulacak bir konsorsiyumla ihaleye katılmak ihaleyi kazanmada temel belirleyici olabilmektedir. İhale sürecinde yerel etkili siyasiler ve üst düzey bürokratlarla iyi diyalog içerisinde olmanın büyük faydaları bulunmaktadır.

Ekonomik altyapının iyileştirilmesi çalışmaları çerçevesinde Tunus'taki yol, baraj, liman, otel projelerinde Türk firmalarının pay alması Tunus tarafının siyasi desteğinin sağlanması halinde mümkün görülmektedir. Gerek Tunus'taki gerekse çevre ülkelerdeki alt yapı projelerine yönelik olarak iki ülke müteahhit firmalarının işbirliği yapmasında yarar vardır.

İhale Prosedürü : Uluslararası ihale ilanlarında genellikle işin ayrıntılarına ilişkin bilgilere yer verilmemektedir. İhale teknik şartnamesi ihaleye çıkan kurumdan (ihalenin büyüklüğüne oranla artan miktarda) doğrudan satın alınabilir. İhale teknik şartnamesinde yapılacak işin bütün ayrıntıları; ihaleyi alan firmanın Tunus'a getirmek zorunda olduğu işletme sermayesi, Tunus'ta şirket kuruluşu gerçekleştirip gerçekleştirilmeyeceği, çalıştırabileceği yabancı personel sayısı ve nitelikleri, tabii olacağı vergi istisnası ve indirimleri, bedelli ve/veya bedelsiz, gümrüklü ve/veya gümrüksüz ithal edebileceği makine parkı ekipmanları, projenin keşif bedeli, teminat mektubu miktarı ve niteliği, işin teslim süresinin aşılması durumunda uygulanacak cezai yaptırımlar, işin finansman şekli vb bütün detaylar yer almaktadır. Bazen kimi firmalara ihaleye katılım için davet mektubu da gönderilmektedir.

Tunus'ta uluslararası ihaleler genelde kapalı zarf teklifiyle eksiltme usulüyle iki aşamalı olarak yapılmaktadır.

Teknik Yeterlilik Aşaması : İhale şartnamesinde istenen belgeleri (firmaların yaptıkları/bitirdikleri işlere ilişkin ayrıntılı bilgiler, araç ve ekipman parkı, personel bilgileri, mali durumu gösterir belgeler, müteahhitlik karnesi vb) içerir dosya son başvuru tarihinden önce yetkili makama teslim edilir. Kurum içinden ve/veya dışından (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı gibi diğer ilgili kamu kuruluşlarından yetkililer)

yetkililerden oluşan ihale komisyonu, ihalesi yapılan projeyi gerçekleştirebilecek durumda olan firmaları seçer ve yeterlilik verir.

Teklif Aşaması : Teknik yeterlilik alan firmalar kapalı zarf içerisinde ihale keşif bedeli üzerinden yapacakları yüzdeler indirimleri içeren tekliflerini verirler. İlgili mevzuata göre en düşük teklifi vermek ihalenin alınması için yeterli değildir. Genelde ihaleye çıkan kuruluş ihaleyi teknik yeterliliği olan istediği firmaya vermekte serbesttir. Bazen ihale komisyonu en iyi teklifi veren birkaç firmayı özel olarak çağırarak ekstra indirim talep edebilmekte, teknik konulara ilişkin görüş alış verişinde bulunabilmektedir.

İhaleyi kazanan firmanın belirlenmesini müteakip teklif veren firmalara kazanıp kazanmadıklarına dair bildirim yapılmaktadır. Kazanan firmaya ihale şartnamesinde belirtildiği şekilde işin ve iş yerinin teslimi yapılmakta ve inşa aşaması başlamaktadır.

Teminat Mektubu : Tunus'taki uluslararası ihalelerde genelde % 2 ila % 5 oranında Tunus yetkili makamlarınca muteber kabul edilen bir bankadan alınmış teminat mektubu istenmektedir.

Yatırımların Finansmanı : Tunus'ta yapılan kamu yatırımları ilgili kurumun bütçesine konan ödenekten ve/veya sağlanan dış kredilerle finanse edilmektedir. Tunus'ta dış finans kuruluşlarından sağlanan özellikle Avrupa Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Kuveyt Arap Kalkınma Fonu ve Suudi Arabistan Kalkınma Fonu, Afrika Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası kaynaklarından sağlanan finansmanla yatırımların finansmanı tercih edilmektedir.

İhaleye katılan firmaların yapılacak işin finansmanında kullanılmak üzere orta veya uzun vadeli kredi sağlaması durumunda diğer katılımcılara göre büyük avantaj sağlamaktadır.

🔍 İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Tunus Avrupa ile Arap dünyası arasında köprü oluşturan bir ülke olmakla övünç duymaktadır. Ülkenin resmi dili Arapçadır. Fransızca yaygın bir şekilde kullanılmakta ve iş hayatına hakim dil olarak kendini göstermektedir. Pek çok Tunuslu aynı zamanda Almanca, İtalyanca ve İngilizce de konuşmaktadır. Tunus Hükümeti son zamanlarda İngilizce öğretiminin yaygınlaştırılması konusuna önem vermektedir.

Para Kullanımı

Tunus mevzuatına göre, 5.000 Tunus Dinarı'nın (yaklaşık 3.700 ABD Doları veya 2.600 Euro) üzerindeki dövizle ülkenin terki öngörülüyorsa, girişte deklarasyon yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Tunus'a girişte deklarasyon yapılmaması halinde, ülkeden çıkışta dövize el konulmakta, dövizin kaynağına ilişkin yeterli kanıt sunulması halinde dahi dövizin iadesi mümkün olmamaktadır. Bu itibarla vatandaşlarımızın madur olmamalarını teminen Tunus'a giriş yaptıkları sırada gümrüklü alanı terketmeden önce yanlarında bulunan dövizli Tunus Gümrük yetkililerine deklare etmeleri, seyahatleri esnasında da deklarasyon belgesini özenle muhafaza etmeleri önem arz etmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türk işadamları için vize zorunluluğu yoktur. Oturma ve çalışma izni İçişleri ve İşçi ve Sosyal İlişkiler Bakanlığından alınmaktadır. Oturma izni için yerel polis birimlerine başvurmak gerekmektedir. Kanuna göre bu izinler bir yıl süre ile verilmekte ve bir yıl uzatılabilmektedir. Bütün bu faaliyetler zaman ve emek gerektirmektedir.

Bir yabancı için ücretli bir işte çalıştırılabilmesi için bir kez uzatılabilen ve bir yılı geçmeyen bir süre için bir iş akdi yapılmalı Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan çalışma izni alınmalı bu izne istinaden İçişleri Bakanlığında oturma müsaadesi alınmalıdır. Yüzde yüz ihracatçı firmalar basit bir bildirimle yönetici pozisyonunda 4 yabancı uyruklu personel istihdam edebilirler 4 kişiden fazlası için Tunus Mesleki Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir.

Tunus'ta iş yapan firmalara genellikle vasıfsız yabancı işçi çalışması müsaade edilmezken yapılan işin niteliğine göre bazen değişik uygulamalarda da olsa genel olarak her 4 yerli kalifiye işçiye (mühendis yönetici teknisyen vb) karşılık sadece 1 yabancı kalifiye işçiye çalıştırılmasına izin verilmektedir

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi Tatiller:

- 1 Ocak Yılbaşı Tatili
- 20 Mart Bağımsızlık Günü
- 21 Mart Gençlik Bayramı
- 9 Nisan Şehitler Günü
- 1 Mayıs İsci Bayramı

25 Haziran Cumhuriyet Bayramı
13 Ağustos Kadınlar Günü
7 Kasım Değişim günü

Dini Tatiller :

Ramazan Bayramı 2 gün
Kurban Bayramı 2 gün
Mevlüt Kandili 1 gün
Hicri Yılbaşı 1 gün

Çalışma Saatleri

Resmi Kuruluşların Çalışma Saatleri: Pazartesi-Perşembe günleri 09:00-13:00 ila 14:30-17:45, Cuma ve Cumartesi günleri ise 09:00-14:00 saatleri arasındadır. Ramazan ayında ve yaz döneminde (Temmuz-Ağustos ayları) resmi kuruluşlar 08:00-14:00 saatleri arasında yemek arası vermeden çalışmaktadır.

Finans sektöründe haftalık çalışma süresi Pazartesi-Cuma olmak üzere 5 gündür. Bazı kuruluşlar ek olarak Cumartesi günü de 10:00-13:00 saatleri arasında da çalışmaktadır.

*Ramazan ayı boyunca 08 :00-14 :00 saatleri arasında çalışılır.
THY, Türkiye (İstanbul) ile Tunus arasında haftanın her günü sefer düzenlemektedir.

Yerel Saat

Türkiye'den 1 saat geridir.

Telefon Kodları

Tunus ülke telefon kodu: +216

Şehir Telefon Kodları:

Tunis 71
Nabeul 72
Sousse 73
Sfax 74
Gabes 75
Gafsa 76
Kairouan 77
Kef 78

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Tunus tarih boyunca Akdeniz ile Güney Sahra arasındaki ticarete önemli bir bağlantı noktası olmuştur. Tarihte ticaret yapmakla tanınan, Kartaca medeniyeti bu bölgeye hakim olmuştur.

Bugün Tunus devleti tarihten gelen bu ticaret geleneğini sürdürmeyi hedeflemektedir. Akdenizin güneyinde yer alan bu ülke, bir taraftan Avrupa'ya siyasi ve ekonomik açıdan yakın, diğer taraftan iç siyasi dengeleri istikrarlı, modern bir Arap ülkesi profili çizmektedir. Tunus Devleti Avrupa ile Arap dünyası arasında bir bağlantı noktası olma özelliğini sürdürmeyi amaçlamaktadır. 1986 yılından bu yana piyasa ekonomisi kurallarını benimsemiş olan Tunus, ekonomik yapılanmasını giderek daha liberal temeller üzerine oturtmaya özen göstermektedir.

Tunus'un istikrarsız bir bölgede bir istikrar odağı olmayı önümüzdeki yıllarda da sürdürmesi beklenmektedir. Tunus Devlet Başkanı Ben Ali genel seçimlerde büyük bir çoğunlukla yeniden seçilmiştir. Bu çerçevede önümüzdeki dönemde Tunus'un dış politikasında önemli bir değişiklik beklenmemektedir.

Libya ve Cezayir arasında sıkışıp kalmış bu küçük ülke, Fransa, İtalya, İspanya ve ABD ile ittifak arayışlarını sürdürmeye devam edecektir." Herkesle diyalog halinde olmak" dış politikasında temel prensiptir. Dış politikadaki güvenlik arayışlarının yanı sıra ekonomik çıkarlar da dış politika ile paralel bir çizgi izlemektedir. Tunus'un temel ekonomik stratejisi kendisini yabancı yatırımcılar nezdinde AB, Magreb ve Arap dünyasındaki daha büyük piyasalara ulaşımda bir "kapı" olarak tanıtmaktır. Bu şekilde Tunus'un AB ile olan "Ortaklık Anlaşması"nın gereklilerini yerine getirmeye ve Arap Magreb Birliği'ne hazır olduğunu ifade etmeye çalıştığı düşünülmektedir.

Bu çerçevede ilk aşamada Kuzey Afrika'da bir "Serbest Ticaret Alanı" hedeflenmektedir. Hali hazırda Mısır, Ürdün ve Fas ile yapılmış olan ikili serbest ticaret anlaşmalarına diğer Arap devletlerinin de katılımı beklenmektedir.

Tunus ekonomisi, turizm başta olmak üzere, hizmet sektörü, tarım, tekstil, hafif sanayiler ile petrol ve fosfat üretimine dayanan gelişme yolunda bir ekonomidir. Siyasetin olduğu gibi ekonominin de bir ölçüde merkezi bir şekilde yürütüldüğü, serbest piyasa ekonomisine tedricen geçilmeye çalışıldığı, ekonomik hayatın bazı alanlarında ise şeffaflığın eksik olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Tunus

Magreb ülkeleri arasında en az riskli ve Afrika'da en fazla rekabet gücüne sahip ülke olarak tanımlanmaktadır. Kalkınmaya dönük yatırımlarda gerek Batılı devletlerin (1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren Avrupa Birliği), gerek uluslararası kuruluşların sağladığı mali destek önemli yer tutmaktadır. Tunus, genel olarak, Afrika'nın istikrarlı, güvenli ve en yüksek rekabet gücüne sahip ekonomilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Tunus, 2009-2010 yılı Dünya Ekonomik Forumu Rekabet Edebilirlik Raporuna göre rekabetçilik açısından Afrika ülkeleri arasında ilk sırada, dünyada 133 ülke arasında 40. sırada yer almıştır. Dünya Bankası 2009 raporuna göre iş ortamı bakımından 183 ülke arasında 69. sırada, Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından açıklanan 2009 yılı Yolsuzluk Algılama Endeksine göre Tunus, Arap ülkeleri arasında 7. sırada, 180 ülke arasında ise 65. sırada yer almıştır. UNDP tarafından açıklanan 2009 yılı İnsani Gelişim Raporu'nda Tunus insani gelişim endeksinde 98. sırada gösterilmektedir.

Tunus ekonomik ve politik yönden istikrarlı bir ülke olması nedeniyle özellikle Avrupa ülkelerinin ve Körfez ülkelerinin yatırım limanı olarak görülmektedir. Tunus'a komşu ülkeler nüfus ve pazar olarak Tunus'a göre daha büyük olmakla birlikte politik yönden kararlı olmaması nedeniyle bu ülkelere ihracat yapmak isteyen gelişmiş ülkeler genelde Tunus'a yatırım yaparak komşu ülkelere satış yapmaktadır.

Tunus'ta yatırım, sektörün ve pazarın durumuna göre değişik oranlarda yabancı sermaye kabul etmektedir. Tamamen yurtdışına satış amaçlı kurulacak şirketlerde %100 yabancı sermaye mümkün bulunmaktadır. Ayrıca bu yatırımlarda 10 yıla kadar vergi muafiyeti, gümrüksüz ithalat, ucuz arazi satışı gibi avantajlar sağlanmaktadır. Ancak iç piyasaya hizmet edecek yatırımlarda maksimum %49 yabancı sermaye kabul edilirken, sektörün durumuna göre özel izinle yabancı sermaye oranı artabilmektedir. Bu tür yatırımlarda yatırımın ekonomiye katkısı çerçevesinde belirli teşvikler sağlanmaktadır. Diğer taraftan, Tunus'ta ucuz iş gücü ve vasıflı eleman bulmakta bir sorun yaşanmamaktadır. Ulaşım, ücretler, elektrik, su, doğalgaz gibi girdi maliyetleri de oldukça caziptir.

Özellikle AB, Kuzey Amerika ve Asya'daki yabancı yatırımcıları ülkeye çekmek Tunus hükümetinin en önemli öncelikleri arasında yer almaktadır. Nispeten ucuz ve nitelikli işgücü, çeşitli mali teşvikler sunan bir yatırım mevzuatı, giderek serbestleşen görece olarak rekabetçi bir ekonomi, politik ve sosyal istikrar gibi unsurlar Tunus'u yabancı yatırımcılar için çekici bir hale getirmektedir. Ayrıca giderek yoğunlaşan özelleştirme programı "yap, işlet, devret" imtiyazları ve menkul kıymetler piyasasında yabancı sermaye üstündeki engellerin kaldırılması da bu tezi destekleyen diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

Diğer taraftan, bazı yatırımcılar iş hayatının kuralsızlığından, nitelikli iş gücü sıkıntısından, kısıtlayıcı iş kurallarından, yetersiz altyapı ve verimsiz bankacılık sisteminden muzdarip olmaktadır. Hükümetin bu sorunlardan haberdar olduğu ve üzerinde çalışmalar yaptığı söylenmektedir. Özellikle AB ile "Ortaklık Anlaşması'nın gereklerini karşılamak amacı ile ekonomiyi modernize etmek için bir yapısal reform programı üzerinde çalışılmaktadır. Ancak bu reformların yıllar sürmesi beklenmektedir.

2009 yılında Tunus ihracatının yaklaşık %74'ünü AB ülkelerine yapmaktadır. AB ülkeleri arasında Fransa ve İtalya'nın toplamının 2009 yılı ihracatı içindeki payı %51'dir. Dolayısıyla bu piyasadaki herhangi bir daralma ülke ihracatını etkilemektedir. Bu durum Tunus'un en önemli ihracat ürünleri olan tekstil, ayakkabı, deri, yiyecek ve elektrikli ve elektriksiz makine ürünleri satışını etkilemektedir.

Tunus Dinarı'nın değeri başlıca ticari ortaklarının ortak parası olan Euro'ya bağlıdır. Bu nedenle Euro'nun dolar karşısındaki konumu TD'yi de etkilemektedir. TD'nin dolar karşısında ki durumunu da belirlemektedir. Bu nedenle Tunus'un rekabetçi pozisyonunun Euro değer ve istikrar kazandıkça artması beklenmektedir.

Tunus'un ekonomik ve siyasi nedenler ile tercihini Avrupa ile yakınlaşmak şeklinde ortaya koyduğu görülmektedir. Bu çerçevede ticaretinde ön sıralarda yer alan ülkelerin de Avrupa ülkeleri olduğu izlenmektedir. Ülkede özellikle Fransa'nın kültürel etkisi hissedilmektedir.

Tunus ekonomisi giderek liberalleşmekle birlikte özellikle tarife dışı engellere dikkat edilmesi gerekmektedir. İmalat sanayinde kalite ve teknik yeterlilik gibi sorunlar nedeni ile bu alanda işbirliği yapılabileceği düşünülmektedir.

Nispeten küçük bir ekonomiye sahip olan Tunus'ta dış ticaret açığının yaklaşık 2 milyar dolar civarında kontrol altında tutulması istenmektedir. İç pazarı sınırlı büyüklükte olan bu ülke, yabancı yatırımları kendine çekmeyi amaçlarken Afrika, AB ve Orta doğu pazarlarına girişte bir köprü vazifesi görmeyi hedeflemektedir.

Tunus, ithalatını artırmaktan ziyade, yabancı girişimcilerin ülkede ortak ya da direkt yatırımlar ile istihdama katkıda bulunulması konusunda ısrarlı bir tutum izlemektedir. Diğer Kuzey Afrika ülkelerinde olduğu gibi bu ülke ile olan tarihsel ve kültürel bağlarımızın anılan ülke piyasasına girişte olumlu etkileri olabileceği düşünülmektedir. Bu ülke pazarına girerken ülke mevzuatının gerektirdiği koşulların herhangi bir işbirliği faaliyeti öncesinde net bir şekilde saptanmasının teşebbüsün başarısı açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Tunus'un 2007-2011 yıllarını kapsayan XI. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde kişi başına düşen milli gelirin artırılması ve işsizliğin düşürülmesi için, hızlandırılmış büyüme, yoksulluğun azaltılması, orta sınıfın güçlendirilmesi ve gelir dağılımının daha adaletli hale getirilmesinin amaçlandığı, bu hedeflere ulaşmak için ihracatın ve yabancı sermayenin teşvik edilerek dünya ekonomisiyle entegrasyonunun güçlendirilmesi, gelecek vaat eden emek yoğun sektörlerin geliştirilmesi, kaynak dağılımının optimize edilmesi, iç ve dış mali dengenin korunması, sosyal huzurun ve daha iyi bir gelir dağılımı politikasının garanti edilmesi çalışmalarında bulunulacağı ifade edilmektedir.

Tunus Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilen bütçe tasarısı uyarınca, Tunus devletinin 2010 genel bütçesi 18.333 milyon dinar (yaklaşık 13.585 milyon dolar) olarak öngörülmektedir. 2009 yılı bütçesine göre %5,4 oranında artış görülmektedir. Bütçenin 14.166 milyon dinarlık (%77) bölümünün ülkenin özkaynaklarından, geriye kalan 4.169 milyon dinarlık (%23) kısmının ise borçlanmayla karşılanması planlanmaktadır.

Bütçede, enerji kaynakları için 700 milyon dolarlık, yaklaşık 612 milyon dolar, temel ihtiyaç maddeleri için 220 milyon dolarlık (yaklaşık 163 milyon dolar), ulaşım ve diğerleri için 550 milyon dolarlık (yaklaşık 408 milyon dolar) sübvansiyon yapılması planlanmaktadır.

2010 yılı bütçesinde öngörülen %4 büyümeyle 70.000 yeni istihdam yaratılması öngörülmektedir. Bütçede ayrıca, yatırımların GSYİH'daki oranı %26,5'e çıkarılmaktadır. Yatırımlardaki özel yatırımların oranı ise %58,5 olarak kaydedilmektedir.

2009 yılında GSYİH'nin %3,8'i olarak belirlenen bütçe açığının, 2010 yılında GSYİH'nin %3,6 seviyesiyle sınırlandırıldığı, kamu borçlarının GSYİH'nin %47'si seviyesinde tutulduğu, kişi başına düşen milli gelirin 5.505 dinara (yaklaşık 4.079 dolar) ulaşmasının hedeflendiği açıklanmıştır.

➤ **Tarım ve Gıda Ürünleri İhrac Potansiyelimiz**

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704 1806	Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	5,4	0,3	643	0,02	23	40	1,3	1,6	İtalya (% 38) Fransa (% 19) Hollanda (% 8) İsviçre (% 8) Türkiye (% 7)	Türkiye : 0 Rakipler : MFN : % 36
Maya	210210	Maya	2,9	0,2	174	0,3	-35	-20	0,2	0,1	Fas (% 81) Fransa (% 9) Türkiye (% 5) İtalya (% 2) Mısır (% 2)	Türkiye : 0 Rakipler : MFN : % 27/36
Bakliyat	071320	Nohut	2,7	0,4	54	0,4	-80	43	2,5	0,5	Meksika (% 34) Hindistan (% 32) Türkiye (% 15) Fas (% 11) Mısır (% 6)	Türkiye : 0 Rakipler : MFN : % 36
Bisküvi	190531 190532	Tatlı bisküvi ve gofretler	0,3	0,1	278	0,004	-24	-74	0,9	0,7	Türkiye (% 29) S.Arabistan (% 20) Fransa (% 16) Suriye (% 15) İtalya (% 8)	Türkiye : %60 (Kota:100 ton)* Rakipler : MFN : % 36
Sert Kabuklu Meyveler	080222	Fındık (kabuksuz)	2,9	2,9	892	0,2	38	-36	6,5	9,0	Türkiye (% 98) Suriye (% 1) ABD (% 1)	Türkiye : %35 (Kota:400 ton) Rakipler : MFN : % 36

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Bakliyat

Nohut (gtip : 071320)

2009 yılında Tunus 2,7 milyon \$ değerindeki nohut ithalatının üçte birini Meksika'dan yapmıştır. Bu ülkeyi Hindistan, Türkiye, Fas ve Mısır izlemektedir. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un nohut ithalatı yıllık ortalama % 4 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 3 oranında azalmıştır. Rakip ülkelerden Meksika aynı dönemde pazar payını % 24 ve Hindistan % 63 oranında artırmıştır. Türkiye'nin Tunus'a ihracatının gerilemesine karşılık rakip ülkelerden Meksika ve Hindistan Tunus'taki pazar paylarını artırmışlardır. Dünyanın dördüncü büyük nohut ihracatçısı olan Türkiye, Pazar payını artıracak potansiyele sahiptir.

Bisküvi

Tunus'ta perakende bisküvi satışları bir önceki yıla göre 2009 yılında % 20 oranında artarak 71 milyon TND olmuştur. Tuzlu bisküvi ve kraker en fazla talep gören ürün çeşitleridir. Tunus bisküvi pazarına yerli üreticiler hakimdir. 2008 yılında "Societe Tunisienne de Biscuiterie (SOTUBI)" firması "Saida" markası ile bisküvi perakende satışlarının % 33'üne hakim durumdadır. "Societe I'Appetissante SARL" firması ise "Tom" markası ile pazardaki payı % 23'dür.

2009 yılında Tunus 356 bin \$ değerindeki tatlı bisküvi ve gofret ithalatının yaklaşık üçte birini Türkiye'den gerçekleştirmiştir. Türkiye'yi, S. Arabistan, Fransa, Suriye ve İtalya takip etmektedir. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un tatlı bisküvi ve gofret ithalatı yıllık ortalama % 19 oranında gerilerken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 14 oranında azalmıştır. Aynı dönem Türkiye'nin gerisinden gelen ilk dört ülke Tunus'a yıllık ortalama ihracat artış hızlarını Türkiye'den daha fazla artırmışlardır. Tatlı bisküvi ve gofret açısından yüksek ihracat potansiyeline sahip Türkiye'nin pazardaki payı yüksek olmasına karşın son yıllarda rakip ülkelere pazar payını kaptırmaya başlamıştır.

Maya

Tunus 2009 yılında 2,9 milyon \$ değerinde gerçekleştirdiği maya ithalatının beşte dördünü Fas'tan temin etmiştir. Bu ülkeyi Fransa, Türkiye ve İtalya takip etmektedir. Üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin Tunus pazarından aldığı pay % 5'dir. 2005-2009 döneminde Tunus'un maya ithalatı değer bazında yıllık ortalama % 23 oranında artarken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı 3 kat artmıştır. Ancak Türkiye'nin pazardan aldığı pay çok düşük seviyededir. Tunus maya açısından gelişen bir pazardır. Dünyanın en fazla maya ihraç eden ülkesi olan Türkiye, Tunus pazarındaki ihracat artış hızını rakiplerin daha da üzerine çıkararak pazardan daha yüksek pay alma potansiyeline sahiptir.

Sert Kabuklu Meyveler

Tunus 2009 yılında 2,9 milyon \$ değerindeki kabuksuz fındık ithalatının neredeyse tamamını Türkiye'den yapmıştır. 2005-2009 döneminde Tunus'un kabuksuz fındık ithalatı yıllık ortalama % 9 oranında azalmıştır. Türkiye'de aynı dönem Tunus'un talebi kadar ihracat gerçekleştirmiştir. Dünyada kabuksuz fındık ihracatında ilk sırada yer alan Türkiye'nin fındıkta rakip ülke olmaması nedeniyle pazardaki bu payını aynen koruyacağı tahmin edilmektedir.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

2009 yılında Tunus 5,4 milyon \$ değerinde şekerli ve çikolatalı mamuller ithalatının yarısından fazlasını İtalya ve Fransa'dan gerçekleştirmektedir. Bu ülkeleri Hollanda, İsviçre ve Türkiye takip etmektedir. Beşinci sırada yer alan Türkiye'nin payı % 7'dir. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un şekerli ve çikolatalı mamuller ithalatı yıllık ortalama % 9 oranında artarken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 13 oranında artmıştır. Rakip ülkelerden İtalya ve Fransa aynı dönem Tunus'a yıllık ortalama ihracat artış hızları sırasıyla % 28 ve % 12'dir. Türkiye, Tunus'un şekerli ve çikolatalı mamuller talebinin artış hızının ve rakip ülkelerin ihracat artışının gerisinde kalmıştır. Tunus şekerli ve çikolatalı mamullerde gelişen bir pazardır.

► Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Maden ve Mineraller	2710	Petrol yakıtlar	1.106	50,7	3.989	0,2	-54	-51	126	57	Rusya (38) Malta (23) İtalya (10) Bulgaristan (8) Türkiye (5)	Türkiye : *** Rakipler : MFN : % 0-36 arası
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8703	Binek otomobiller	652	67,5	6.210	0,1	-15	-2	68	58	Fransa (37) Almanya (20) Türkiye (10) İspanya (10) İtalya (6)	Türkiye : * Rakipler : MFN : % 0-36 arası
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	221	3,9	2.673	0,1	-31	-17	8	6	Fransa (32) İtalya (22) Almanya (19) İspanya (6) Tayland (4)	Türkiye : *** Rakipler : MFN : % 27-36 arası
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	Kablolar	294	4,2	1.805	0,4	17	-23	6	7	Almanya (40) Fransa (21) İtalya (9) Romanya (6) Kore (4)	Türkiye : *** Rakipler : MFN : % 15-36 arası
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	323	0,4	380	0,5	135	-26	0,2	0,6	Fransa (36) Almanya (20) İtalya (19) Çin (6) İspanya (3)	Türkiye : *** Rakipler : MFN : % 15-36 arası
Bakır	7408	Bakır Teller	210	1,2	349	1,8	407	-28	0,9	4,5	İtalya (49) Almanya (38) Belçika	Türkiye : 0 Rakipler : MFN : %

											(10) Fransa (4) İspanya (4)	0-36 arası
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8538	Elektrik dağıtım panoları	243	0,8	129	1,1	643	-13	0,08	0,63	Fransa (42) Almanya (21) İtalya (12) Çin (6) Japonya (5)	Türkiye : * Rakipler : MFN : % 0-27 arası
Kumaş	5209	Pamuklu kumaş (pamuk ağırlıkça % 85'den az)	527	80,9	484	7,2	16	-18	52	60	İtalya (38) Fransa (17) Türkiye (15) Belçika (6) İspanya (5)	Türkiye : ** Rakipler : MFN : % 27
Kumaş	5208	Pamuklu kumaş (pamuk ağırlıkça % 85'den fazla)	214	9,5	270	2,1	61	-17	4	6	Fransa (37) İtalya (22) Almanya (11) Türkiye (5) İspanya (4)	Türkiye : ** Rakipler : MFN : % 15
Hazır Giyim	6217	Hazır giyim aksesuarları	275	1,0	11	14,3	150	-16	0,19	0,49	Fransa (33) İtalya (32) Belçika (9) Almanya (7) Hollanda (4)	Türkiye : 0 Rakipler : MFN : % 0-27 arası

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

Bakır teller (gtip: 7408)

2009 yılında Tunus 210 milyon \$ değerindeki bakır tel ithalatının yarısını İtalya'dan gerçekleştirmiştir. Bu ülkeyi Almanya, Belçika, Fransa ve İspanya izlemektedir. Altıncı sırada yer alan Türkiye'nin 2009 yılında Tunus bakır tel pazarındaki payı % 0,6'dır. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un bakır tel ithalatı yıllık ortalama % 28 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a bakır tel ihracatı yıllık ortalama % 33 oranında gerilemiştir. Son dönemde Türkiye'nin Tunus'a bakır tel ihracatındaki gerileme, hem Tunus bakır tel pazarındaki talep düşüşünün ve hem de rakip ülkelerden İspanya, Fransa ve İtalya'nın ihracat artışının gerisinde kalmıştır.

Elektrikli makineler ve kablolar (gtip: 8536, 8538, 8544)

Tunus'un 2009 yılı 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatları (gtip: 8536) ithalatı 323 milyon \$ olmuştur. Tunus ithalatının yarısı Fransa ve Almanya'dan yapılmaktadır. Bu ülkeleri İtalya, Çin ve İspanya izlemektedir. Yirmi altıncı sırada yer alan Türkiye'nin pazardaki payı % 0,1'dir. 2005-2009 döneminde Tunus'un elektrik malzemeleri ithalatı yıllık ortalama % 26 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 12 oranında azalmıştır. Elektrik devresi teçhizatı ihraç potansiyeli yüksek olan Türkiye'nin Tunus pazarındaki payı çok düşüktür.

2009 yılında Tunus 243 milyon \$ değerindeki elektrik panoları (gtip 8538) ithalatının yarıya yakınına Fransa'dan yapmıştır. Bu ülkeyi Almanya, İtalya, Çin ve Japonya izlemektedir. On dördüncü sırada yer alan Türkiye'nin Tunus pazarındaki payı % 0,3'dür. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un elektrik panoları ithalatı yıllık ortalama % 13 oranında azalmıştır. Elektrik panoları ihracatçılarımızın Türkiye'nin Tunus elektrik panosu pazarından daha yüksek pay alması mümkündür.

Tunus, 2009 yılında 294 milyon \$ değerindeki elektrik kablosu (gtip:8544) ithalatının yaklaşık yarısını Almanya'dan yapmıştır. Bu ülkeyi Fransa, İtalya, Romanya ve Kore takip etmektedir. On birinci sırada yer alan Türkiye'nin pazar payı % 1,4'dir. 2005-2009 döneminde Tunus'un kablo ithalatı yıllık ortalama % 23 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 168 oranında artmıştır. Son dönemde Türkiye, Tunus pazarına ihracat artış hızını azalan talebin çok üzerinde gerçekleştirmesine rağmen pazardan aldığı pay halen çok küçüktür.

Hazır Giyim

Hazır giyim aksesuarları (gtip: 6217)

202009 yılında Tunus 275 milyon \$ değerindeki hazır giyim aksesuarları ithalatının yaklaşık üçte ikisini Fransa ve İtalya'dan yapmıştır. Bu ülkeleri Belçika, Almanya ve Hollanda izlemektedir. On üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin pazar payı % 0,4'dür. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un hazır giyim aksesuarları ithalatı yıllık ortalama % 16 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 20 oranında gerilemiştir. Son dönemde, hem Tunus hazır giyim aksesuarları pazarındaki azalmanın hem de rakip ülkelerin ihracatlarındaki gerilemenin daha da gerisinde kalan Türkiye pazar kaybına uğramıştır.

Kumaş

Kumaş (gtip: 5208, 5209)

Tunus tekstil ve hazır giyim sanayinde, Haziran 2008 tarihi itibarıyla, 10'dan fazla işçi çalıştıran 2086 firma faaliyet göstermektedir. Bunlardan 35'i iplik sektöründe, 48'i kumaş sektöründe, 34'ü tekstil terbiye sektöründe, 216'sı çorap ve örme kumaş sektöründe, 1526'sı hazır giyim sektöründe, 393'ü de diğer tekstil sektörlerinde faaliyet göstermektedir.

Hazır giyim sektöründe faaliyet gösteren 1526 firmadan 1397'si sadece ihracata yönelik çalışmaktadır. Aynı şekilde çorap ve örme kumaş sektöründeki firmalardan 169'u yalnızca ihracata yönelik olarak çalışmaktadır.

Sektörde 210 bini aşkın kişi istihdam edilmektedir. İmalat sanayinde istihdam edilen her iki kişiden biri tekstil ve hazır giyim sektöründe çalışmaktadır. Sektördeki firmaların %71'i KOBİ niteliğinde olup, bunların istihdam düzeyi 100 kişiden azdır.

Sektörün 2002 yılı üretimi cari fiyatlarla 5235 milyon dinar düzeyinde gerçekleşirken 2006 yılına kadar 4809 milyon dinara kadar gerilemiştir. 2007 yılı üretimi ise 5247 milyon dinar olarak tahmin edilmektedir.

Sektöre yapılan yatırımlar 2002 yılında 158 milyon dinar iken 2003 yılında 164 milyon dinarla en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Daha sonraki yıllarda sektöre yapılan yatırımlar azalmış ve 2006 yılında 139 milyon dinara kadar gerilemiştir. Sektöre yapılan yatırımlarda yabancı sermaye önemli bir yer tutmaktadır. Sektörde 958 yabancı sermayeli firma faaliyet göstermekte olup bunlardan 631'inde yabancı sermaye oranı %100 seviyesinde bulunmaktadır.

Sektörde 286'sı %100 olmak üzere 435 Fransız sermayeli, 189'u %100 olmak üzere 267 İtalyan sermayeli, 74'ü %100 olmak üzere 115 Belçika sermayeli ve 57'si %100 olmak üzere 97 Alman sermayeli firma faaliyet göstermektedir.

2009 yılında Tunus 214 milyon \$ değerinde ağırlıkça % 85'den fazla pamuk içeren kumaş (gtip 5208) ithalatının yaklaşık yarısını Fransa ve İtalya'dan yapmıştır. Bu ülkeleri Almanya, Türkiye ve İspanya

izlemektedir. İthalatta dördüncü sırada yer alan Türkiye'nin Tunus pazarındaki aldığı pay % 5 dir. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un ağırlıkça % 85'den fazla pamuk içeren kumaş ithalatı yıllık ortalama % 17 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 6 oranında artmıştır. Son dönemde Türkiye hem Tunus pazarı talebinin üzerinde hem de rakip ülkelerin ihracat artış hızlarının üzerinde ihracat artışı gerçekleştirmiştir. Ancak pazar payının çok küçük olması nedeniyle bu artış oranı yetersiz kalmıştır.

Tunus, 2009 yılında 527 milyon \$ değerindeki ağırlıkça % 85'den az pamuk içeren kumaş (gtip 5209) ithalatının yaklaşık yarısını İtalya ve Fransa'dan yapmıştır. Bu ülkeleri Türkiye, Belçika ve İspanya takip etmektedir. Üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin pazardaki payı % 15'dir. 2005-2009 döneminde Tunus'un ağırlıkça % 85'den az pamuk içeren kumaş ithalatı yıllık ortalama % 18 oranında azalırken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 8 oranında gerilemiştir. Tunus pazarı talebindeki azalma ile rakip ülkelerin ihracatlarındaki gerilemenin, Türkiye'nin Tunus pazarına ihracatındaki gerilemeden çok daha yüksek olması Türkiye'nin pazar payının artmasına neden olmuştur.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Otomotiv ana ve yan sanayi (gtip: 8703, 8708)

Tunus 2009 yılında 652 milyon \$ değerindeki binek otomobil (gtip: 8703) ithalatının yaklaşık yarısını Fransa ve Almanya'dan yapmaktadır. Bu ülkeleri Türkiye ve İspanya izlemektedir. Üçüncü sırada yer alan Türkiye'nin payı % 10'dur. 2005-2009 döneminde Tunus'un binek otomobil ithalatı yıllık ortalama % 8 oranında artarken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama % 16 oranında artış göstermiştir. Tunus binek otomobil açısından gelişen bir pazardır. Türkiye son yıllarda Tunus'un binek otomobil talep artışı hızına yetişmiş ancak, rakip ülkelerden Almanya ve İtalya'nın ihracat artışının gerisinde kalmıştır.

2009 yılında Tunus 221 milyon \$ değerinde kara taşıtlarının aksam ve parçaları (gtip: 8708) ithalatının yaklaşık olarak yarıdan fazlasını Fransa ve İtalya'dan gerçekleştirmektedir. Bu ülkeleri Almanya, İspanya ve Tayland izlemektedir. Sekizinci sırada yer alan Türkiye'nin payı % 1,8'dir. 2005-2009 yılları arasında Tunus'un kara taşıtlarının aksam ve parçaları ithalatı yıllık ortalama % 17 oranında azalmıştır. Aynı dönem yıllık ortalama ihracat oranı % 28 artan Türkiye, pazar talep artışının ve rakiplerin ihracat artış oranlarının önüne geçmiştir.

Petrol Ürünleri

Petrol yakıtlar (gtip: 2710)

Tunus'un petrol yakıt ithalatı 2009 yılında 1,1 milyar \$ değerinde gerçekleşmiştir. İthalatın yaklaşık yarısı Rusya ve Malta'dan yapılmaktadır. Bu ülkeleri sırasıyla İtalya, Bulgaristan ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye'nin pazardan aldığı pay % 5'dir. Tunus'un 2005-2009 döneminde petrol yakıt ithalatı yıllık ortalama % 7 oranında artarken aynı dönem Türkiye'nin Tunus'a ihracatı yıllık ortalama 7 katın üzerinde artış göstermiştir. Tunus petrol yakıtlarda gelişen bir pazardır. Türkiye son yıllarda Tunus'un petrol yakıt talep artışının ve rakip ülkelerin ihracat artış hızlarının çok üzerinde ihracat artış hızı yakalamıştır.

Gümrük Vergi Oranları

2004 yılında Türkiye ile Tunus arasında Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmış olup, anlaşma 01.Temmuz.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Anlaşma kapsamında sanayi ürünlerinde Tunus için gümrük vergileri kaldırılmış, Türkiye için ise indirimler başlamıştır. Halihazırda devam etmekte olan indirimlerle, sanayi ürünlerinin önemli bir kısmında 2005 yılından itibaren 7 yılda, diğer bir kısım sanayi ürünlerinde ise toplam 9 yılda gümrük vergileri sıfırlanması öngörülmektedir. Söz konusu STA kapsamında uygulanan bu oranların geçerli olabilmesi için EUR-1 belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Firmalarımız Tunus'a ihraç etmek istedikleri ürünlerin Tunus'a ithalatında uygulanan vergiler hakkında bilgiye; "Tunus Ülke Raporu"nun Türkiye ile Ticaret / İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller/ Türkiye-Tunus Serbest Ticaret Anlaşması bölümünden Protokol I ve I, II ve III sayılı listeleri inceleyerek ulaşabilir.

Tunus - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

TEXMED (Tunis - Haziran/Her Yıl)

Tekstil ve Ev Tekstili

Web Sitesi : <http://www.texmed-tunisia.com>